

[Handelsministeren.]

Uden for det selskabsretlige område er forslaget væsentligste ændring for livsforsikringsvirksomhed indeholdt i forslaget § 68 angående anbringelsen af de midler, som svarer til selskabets forsikringsfond. Det er foreslået, at disse bestemmelser lempes således, at der bliver adgang til at anbringe midler også i hypotekforeningsobligationer. Endvidere udvides adgangen til anbringelse i fast ejendom, og inden for 15 pct. af midlerne kan selskabets ledelse på eget ansvar bestemme anbringelsesmåden, dog med en mindre begrænsning for så vidt angår anbringelse i aktier, idet anbringelsen i et enkelt selskabs aktier ikke må overstige 15 pct. af pågældende selskabs aktiekapital. Kommissionen havde foreslået 20 pct. Som anført i betænkningen må det forventes, at disse bestemmelser vil kunne tilfredsstille selskabernes ønsker om friere muligheder for anbringelse i fast ejendom og i aktier.

For skadesforsikringselskabernes vedkommende er de foreslåede ændringer ikke store, men drejer sig mere om lovfæstelse af praksis og tydeliggørelser på områder, hvor der har foreligget tvivl. Endvidere foreslår man en forhøjelse af aktiekapitalens mindstebeløb. De gældende bestemmelser i skadesforsikringsloven, der stammer fra 1934, er ikke mere i overensstemmelse med prisniveauet.

Med hensyn til de udenlandske selskabers adgang til at oprette filialer her i landet er der foreslået en forhøjelse af mindstedeppet, da de gældende regler ligesom de førnævnte bestemmelser om aktiekapitalen ikke mere stemmer med prisniveauet. De krævede depoter er dog stadig små sammenlignet med tilsvarende depotkrav i udlandet, og nogen skærpelse af bestemmelserne foreligger ikke, når stigningen i prisniveauet tages i betragtning. Der har som bekendt i de senere år fra forskellige internationale organisationers side været arbejdet på at liberalisere samhandelen mellem landene og herunder også de forskellige landes bestemmelser om udenlandske selskabers forsikringsvirksomhed. De danske bestemmelser er blandt de mest liberale, og de fremsatte tanker og planer vil næppe give grundlag for større ændringer af de foreslåede bestemmelser, men nogle enkelte

punkter vil jeg dog gerne have lejlighed til at drøfte med det udvalg, som måtte blive nedsat til behandling af forslaget.

Ændringsforslaget til lov om tilsyn med pensionskasser består i ændringer, som svarer til de foreslåede ændringer i bestemmelserne om anbringelse af livsforsikringselskabernes forsikringsfonds. Der gør sig ganske vist særlige forhold gældende for pensionskassernes vedkommende, forhold, som dels taler imod at give pensionskassernes ledelse lige så frie hænder som livsforsikringselskabernes ledelse, dels taler for at give dem større frihed. Udvalget, der har behandlet disse spørgsmål, har imidlertid ikke næret betænkeligheder ved at anvende de samme bestemmelser for pensionskasserne som for livsforsikringselskaberne. Forsikringsrådet har som nævnt givet sin tilslutning hertil, og handelsministeriet har tiltrådt forslaget.

Med disse bemærkninger tillader jeg mig at anbefale disse lovforslag til det høje tings velvillige og hurtige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til arvelov for Grønland.

Valgt blev: Victor Gram, Nina Andersen, Johs. E. Larsen, Waldemar Laurson, K. Axel Nielsen, Peter Nielsen, A. Lyng, Lannung, Alfred Jørgensen, Helga Pedersen, Erik Eriksen, From, Paabøl, Elias Lauf, Erna Sørensen, Hanne Budtz og Ninn-Hansen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af forespørgsel til stats- og udenrigsministeren af Alsing Andersen m. fl.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 1914).

Forhandlingen genoptoges.

Ordføreren for forespørgerne (Alsing Andersen): Idet jeg på den socialdemokratiske gruppes vegne kan takke den højtærede stats- og udenrigsminister for hans udførlige redegørelse og give tilslutning til de syns-

[Alsing Andersen.]

punkter, som den indeholdt, skal jeg tillade mig at dvæle ved nogle af de problemer, som i øjeblikket er særlig aktuelle.

Stats- og udenrigsministeren var utvivlsomt talsmand for de tanker, som menneskene ikke alene her i Danmark, men også i andre lande gør sig, når de med uro betragter den moderne våbentekniske udvikling. Denne udvikling burde allerede have overbevist alle statsledere om, at krig er blevet et forældet instrument til fremme af politiske formål. End ikke den stærkeste militærmagt kan gøre sig noget håb om efter en moderne krig at kunne sætte sig hen og „nyde sejrens frugter“, som det hed i meget gamle dage. Det spiller i denne forbindelse ingen som helst rolle, om den ene stormagt på et tidspunkt har et lille teknisk forspring, hvad nye våben angår. Modparten vil altid være tilstrækkelig stærk til, at en moderne krig aldrig giver sejr, men kun almindelig ødelæggelse, fælles tilintetgørelse.

Det ville være en fornærmelse mod statslederne at gå ud fra, at ikke også de er klar over dette forhold. På dette punkt kan ingen virkelig statsmand være optimist, hverken på sine egne eller sit folks vegne. Så meget mere forstemmende må det derfor virke, når man som akkompagnement til forslag, breve og forhandlinger stadig kan høre åbenlyst praleri om, hvor let det nu er blevet at slå en modstander helt ud, selv om han befinder sig tusinder af kilometer borte. Den, der praler og truer sådan, synes mærkværdigvis at glemme — eller måske håber han fejlagtigt at få andre til at glemme — at han selv ville være slået ud på samme måde, før han nåede at tænke sin næste tanke. Derfor er krig blevet et forældet politisk instrument.

Den første og mest naturlige konsekvens heraf burde være en international overenskomst om standsning og indskrænkning af rustningerne bl. a. ved afskaffelse af kernevåben og andre masseødelæggelsesvåben. Der har været flere situationer under FN's forhandlinger, hvor man havde lov til at tro, at man nu stod over for en begyndelse til rustningsindskrænkning. Det sidste tilfælde er netop i overmorgen kun ét år gammelt. Den 25. januar 1957 vedtog FN's plenarforsamling nemlig enstemmigt en af samtlige

stormagter, jeg understreger af samtlige stormagter, i fællesskab foreslået resolution, hvori man angav retningslinjerne for nedrustningskommissionens fremtidige arbejde. Desværre endte forhandlingerne alligevel resultatløst — jeg har lov til at sige til almindelig sorg og bekymring over hele verden. I november 1957 vedtog plenarforsamlingen en ny beslutning om grundlaget for kommissionens arbejde. Denne resolution blev vedtaget med 56 stemmer mod 9, medens 15 lande undlod at stemme. De 9, der stemte imod resolutionen, var de kommunistiske lande — ingen andre. Intet følgeskab havde de i denne afstemning, ikke engang af Jugoslavien. Sovjetunionen var bl. a. misfornøjet med sammensætningen af den hidtidige nedrustningskommission. Den foreslog derfor en ny kommission bestående af alle 82 medlemmer i FN. Dette blev med rette forkastet, for hvem kan for alvor tro, at en sådan forsamling med offentlige møder ville være i stand til at nå til realitetsforhandlinger? Vestmagterne tilbød en mellemvej, og det vedtoges at udvide kommissionen med 14 medlemmer til 26. Men det nyttede ikke. Sovjetunionen fastholdt sit nej og nægtede at deltage i yderligere nedrustningsforhandlinger inden for FN. For øvrigt har man ikke brug for ret megen fantasi for at forestille sig, hvilken kommunistisk propaganda der ville blomstre, dersom det havde været USA, der havde stillet sig på samme måde, som Sovjetunionen har gjort ved denne lejlighed over for et så afgjort flertal i FN.

Jeg vil i al stilfærdighed sige, at jeg står uforstående over for, at Sovjetunionen har indtaget en så drastisk holdning. Ingen har dog villet påtvinge Sovjetunionen en bestemt løsning, men nu ser det ud, som om Sovjetunionen ved at sabotere FN's nedrustningsforhandlinger vil tvinge sin vilje igennem. Man må have lov til at spørge, om den omstændighed, at de 9 kommunistiske lande stod ganske alene ved afstemningen, da slet ikke betyder noget for Sovjetunionen. Med et mildt udtryk har denne holdning i alt fald virket dybt nedslående. Men lad os håbe, at det her kun drejer sig om et taktisk træk i det storpolitiske spil, således at nye forhandlinger kan begyndes på en eller anden måde.

[Alsing Andersen.]

Enhver mulighed for at knytte forhandlingsstrådene på ny må udnyttes, om det så skal begynde med privat kontakt mellem de to største magter. Men jeg må samtidig fremhæve, at alle FNs medlemsstater til syvende og sidst må have medbestemmelse om den endelige løsning. Jeg hilser derfor med glæde de udtalelser, som FNs generalsekretær, Hammerskjöld, for nogle dage siden fremsatte herom.

Afbrydelsen af forhandlingerne i nedrustningskommissionen er så meget besynderligere, som man netop på flere områder havde nærmet sig hinanden. Man var i virkeligheden enig om at lægge loft over stormagternes mandskabsstyrker, og man var praktisk taget enig om tallene. Man var også enig om et system for nedskæring af våbenbeholdningerne, og man var enig om en nedskæring af de militære budgetter. Hvad kernevåbnene angår, har spørgsmålet om den nødvendige kontrol med, at forbud bliver overholdt, voldt vanskeligheder. Vestmagterne har bestemt holdt på — efter vor mening med rette — at fagre, højtidelige løfter eller nok så stærke ord i en trykt resolution ikke kan give folk den tryghedsfølelse, det har krav på. Alle parter har for øvrigt givet udtryk for, at en effektiv international kontrol med rustningerne er nødvendig. Vestmagterne har mere end én gang forelagt detaljerede kontrolsystemer. Sovjetunionen har ikke kunnet tiltræde disse forslag, men har på den anden side aldrig selv stillet noget forslag, der har kunnet vise, hvordan man fra den side kunne tænke sig en tilfredsstillende kontrol. Og dog må Sovjetunionens folk være lige så interesserede som andre folk i, at der eksisterer den bedst mulige garanti for, at indgåede forpligtelser loyalt overholdes af alle.

Hvad de for menneskeheden — i alt fald i det lange løb — så farlige prøveekspllosioner af kernevåben angår, må det hilses med tilfredshed, at præsident Eisenhower i sit svar af 12. januar i år til ministerpræsident Bulganin i forbindelse med en begrænsning af produktionen af kernevåben og af spaltelegt materiale til militært brug har foreslået en fuldstændig standsning af prøveekspllosionerne.

I det hele taget er der ikke mindst i den senere tids mange breve fremført så mange

forslag, at det må synes utænkeligt, at der ikke på grundlag heraf vil blive optaget nye forhandlinger. Og lige så uforståeligt må det — på den allerede omtalte våbentekniske baggrund — forekomme, dersom resultatet ikke skulle blive de første skridt til en standsning af de nuværende kaprustninger både for kernevåbnenes og for de konventionelle rustningers vedkommende.

Selv en beskeden begyndelse vil efter min mening kunne sætte den rigtige udvikling i gang, også hvad forøget tillid mellem nationerne angår. Den onde cirkel: øgede rustninger, øget mistillid, yderligere rustninger, må brydes, og de store magter må i ikke mindre grad end de små stater bidrage til at styrke FN. Vi har intet imod forhandlinger uden for FN, heller ikke mod tosidede forhandlinger, men bestræbelserne må samles om at gøre FN til et virkeligt verdensforum ikke alene af navn, men også af gavn, ikke alene ved ord, men også ved positiv indsats på det storpolitiske felt.

Jeg vil i denne forbindelse nævne et forslag, som præsident Eisenhower har fremført i sit svar til ministerpræsident Bulganin, bl. a. med det formål at styrke FNs fredsvirksomhed. Forslaget går ud på, at Sovjetunionen og USA skulle træffe aftale om at give afkald på deres vetoret i FNs sikkerhedsråd, når det drejer sig om afstemning om forslag, der tager sigte på mægling eller andre henstillinger om en fredelig løsning af stridsspørgsmål. Hermed er jo ikke sagt, at sikkerhedsrådet skal påtvinge nogen stat en bestemt løsning. Men det ville ganske afgjort, i alt fald i mange tilfælde, kunne have en nyttig indflydelse over for de stridende parter, dersom de i kraft af en flertalsbeslutning fik en henstilling fra sikkerhedsrådet, i stedet for at de som nu formelt kan berolige deres samvittighed med, at sikkerhedsrådet — på grund af en enkelt stormagts veto — ikke har kunnet træffe nogen beslutning. Det må derfor håbes, at denne sunde tanke vil føre til et praktisk resultat. Det ville begge stormagter få ære af.

Om NATO behøver jeg ikke at sige mange ord. Min gruppe stiller sig helt bag de anerkendende udtalelser, som stats- og udenrigsministeren fremsatte både om fortiden, om nutiden og om fremtiden. Vi kan med god samvittighed fastslå, at NATO

[Alsing Andersen.]

ikke udsprang af militære lyster hos os. Vi ved, at den opstod af den bitre nødvendighed, efter at den østeuropæiske militæralliance under Sovjetunionens ledelse allerede var en kendsgerning. Hvordan Europa havde set ud i dag uden NATO, ved vi ikke, men vi er tilfredse med at konstatere, at den forsvarsalliance, der blev oprettet i samarbejde med USA og Canada, har haft en fredssikrende og stabiliserende indflydelse i denne del af verden.

NATO er en sammenslutning af frie nationer, og samarbejdet er et samarbejde mellem frie og selvstændige nationer. Det gav ikke mindst rådsmødet i december måned udtryk for. Vi hilser ned tilfredshed den indsats, som Danmark og Norge øvede under disse forhandlinger, og det har glædet os at konstatere, at det politiske samarbejde inden for NATO bliver udbygget og underbygget, og at man også er klar over, at der i den kommende tid mere end hidtil må lægges vægt på det økonomiske, videnskabelige og tekniske samarbejde. Vi for vort vedkommende ser med tilfredshed tilbage på de ni år, der er gået, siden NATO oprettedes, og vi erkender denne organisations nytte og nødvendighed, så længe forholdene i Europa ikke er ganske forandret, eller så længe verdenssituationen ikke er ændret på en sådan måde, at FN gennem et tillidsfuldt samarbejde mellem medlemsstaterne kan overtage den fredsbevarende rolle, som NATO nu varetager.

Det er ikke nødvendigt for mig at bevise, at NATO er en ren forsvarsalliance. Denne kendsgerning forandres ikke, selv om kommunisterne i deres propaganda ynder at kalde denne organisation for den „aggressive Atlantblok“.

Mon tiden ikke snart er inde til — i fredens og afspændingens interesse — at standse denne ejendommelige form for fredspropaganda? Ja, denne form for propaganda går endog så vidt, at den indgår som et led i den henvendelse om fred og samarbejde, som den øverste sovjet har sendt til det danske

folketing. Jeg beder om den højtærede formands tilladelse til et par ganske korte citater.

Jeg læser f. eks. i denne henvendelse følgende:

„Uheldigvis møder Sovjetunionens fredspolitik stadig modstand fra indflydelsesrige kredse i de vestlige lande, og især i De Forenede Stater...“

Og senere hedder det i denne henvendelse, formet som en appel bl. a. til dette tings medlemmer:

„I, den gode viljes mænd og kvinder. Det står i jeres magt at tøjle de politiske ledere og statsmænd, der tilsidesætter folkenes interesser og leger med deres skæbne.“

Tror de gode viljers kvinder og mænd i den øverste sovjet virkelig, at de gør det tilsigtede indtryk i den frie verden med sådanne mistænkeliggørelser? Tror de virkelig, at de dermed tjener fredens og afspændingens sag? Nej, man ville bidrage mere til en gensidig forståelse og dermed også til nedrustningens fremme, dersom man ville begynde med at nedruste sin propaganda.

Medens jeg er ved brevene fra Sovjetunionen, vil jeg gerne i tilslutning til stats- og udenrigsministeren sige, at der er mange punkter og mange formuleringer, som vi efter ordlyden kan samstemme i. Det gælder ikke mindst ønskerne om at ville afstå fra trusler om magtanvendelse og fra angreb, om gensidig respekt for suveræniteten, om ikke-indblanding i andre landes forhold o. s. v. Disse og andre ædle mål og leveregler er imidlertid allerede fastlagt i FN's pagt, som alle medlemmer højtideligt ved deres underskrift har forpligtet sig til at overholde i deres indbyrdes forhold. Derfor kan Sovjetunionen meget vel have ret i, at det vil være nyttigt at minde om disse forpligtelser. Men ganske særlig ville det blive af afgørende betydning for FN's fremtid og for freden mellem folkene, dersom staterne ville gå fra ord til handling og i praksis leve efter de grundsætninger, de har givet tilslutning. Det ungarske folk f. eks. og millioner med

[Alsing Andersen.]

dem verden over ville hilse det med både glæde og taknemlighed — en taknemlighed, der næppe ville være uden politisk betydning — dersom princippet om ikke-indblanding og om politisk selvbestemmelse blev gennemført i praksis.

Et punkt, som må have vor særlige interesse, er ganske naturligt mulighederne for at skabe en mere stabil fredsordning i den centrale del af Europa. Tysklands fortsatte deling er ikke blot en uretfærdighed mod det tyske folk, den rummer også en risiko for den fredelige udvikling. Tysklands genforening ved frie valg og det forenede Tysklands optagelse i FN ville være begivenheder af vidtrækkende betydning for en stabilisering af forholdene, der efter min mening ville være til gavn for hele Europa.

En opretholdelse af den nuværende tilstand er så meget mere urimelig, som man efter stormagtsmødet i Genève i 1955 kunne have ventet, at der ville blive gjort et forsøg på at finde den praktiske vej frem til Tysklands genforening. Jeg ved, at der i denne sammenhæng er spørgsmål ikke alene om det tyske folks interesser, men også om dets naboers interesser, måske ganske særlig om forholdet til Polen og dette lands fremtidige sikkerhed. Det er ganske afgjort, at sådanne spørgsmål må klares, men jeg kan ikke tænke mig, at det skulle være umuligt ved forhandlinger mellem Vesttyskland og de andre interesserede lande, deriblandt Sovjetunionen og USA, at nå til en for alle tilfredsstillende løsning. Ikke mindst efterkrigstidens Tyskland må være interesseret i at skabe en orden, som er betryggende for alle dets naboer. Jeg håber derfor på, at realitetsforhandlinger om dette problem snarest må blive optaget med god vilje fra alle sider.

I fortsættelse af disse betragtninger vil jeg gerne sige, at vi for vort vedkommende med interesse har fulgt den meningsudveksling, som er i gang dels om det polske forslag om oprettelse af en atomfri zone i Mellem-europa og dels om en ikke-angrebspagt mellem øst og vest. Vi tør naturligvis ikke på forhånd udtale os om, hvilke praktiske muligheder der vil være, og heller ikke om, hvilken virkelig betydning disse eller andre enkeltforanstaltninger ville kunne få. På den anden side mener vi heller ikke, at man

på forhånd bør afvise en undersøgelse af eventuelle muligheder. Ingen venter vel et pludseligt og omfattende politisk tøvejr, men på et eller andet tidspunkt må der gøres en begyndelse til en ændring af den nuværende tilstand, og det kan vel være rimeligt at undersøge, om tidspunktet skulle være inde.

Selv om FNs pagt i sig selv er en sikkerhedspagt, hvorigennem medlemsstaterne har forpligtet sig til at afstå fra angreb og trusler om magtanvendelse, vil vi ikke benægte, at særlige aftaler for visse områder kan tjene nyttige formål. Det kommer imidlertid helt an på indholdet af en sådan aftale. En fornyet højtidelig bekendelse til fredens og den fredelige sameksistens' principper har ingen interesse. Hvad det kommer an på, er, om en sådan ny aftales konkrete enkeltheder giver deltagerne mindst den samme sikkerhedsfølelse, som de har i øjeblikket under de nu eksisterende aftaler. Det gælder ikke mindst de mindre lande.

Vi er imidlertid ikke alene interesserede i sikkerhed og fredeligt samarbejde i selve Europa, men i lige så høj grad i andre dele af verden, og her må tankerne naturligt først gå til nær- og mellemøsten, som endnu en gang i verdenshistorien desværre har vist sig at være en farlig politisk korsvej. Som vi allerede tidligere har udtalt både fra officiel dansk side og fra mit partis side, mener vi, at alle kræfter må sættes ind på at fredeligøre dette område. At stormagterne her kan gøre en særlig indsats gennem et enigt samarbejde for at stabilisere forholdene, er uden for al tvivl. De har hver for sig en sådan indflydelse i de forskellige dele af dette område, at de simpelt hen — når de er enige — vil være afgørende for forholdenes udvikling. De kan også være sikre på, at FN vil stå bag en sådan fredspolitik.

Dette gælder efter min mening også med hensyn til forholdet mellem Israel og araberstaterne, som jo har en særlig interesse; Israel er et barn af FN, og FN har derfor en særlig forpligtelse til at sikre denne stats fortsatte fredelige eksistens. Det skulle være så meget lettere, som både Sovjetunionen og USA i sin tid i FN har stemt for staten Israels oprettelse, en kendsgerning, der somme tider synes at være gået i glemmebogen. Derfor må trusler mod denne stats eksistens høre op. Freden i verden kræver,

[Alsing Andersen.]

at parterne retter sig efter FN's opfordring til dem om at sætte sig ved forhandlingsbordet uden forhåndsbetingelser dels for at skabe en endelig fredsordning, dels for at blive enige om et økonomisk samarbejde til gavn for alle parter i dette område, hvor netop en økonomisk udvikling er så hårdt tiltrængt.

Lad mig i fortsættelse heraf udtale min gruppes tilfredshed med, at der under den nylig afsluttede FN-samling er blevet gjort et meget betydeligt fremskridt med hensyn til hjælp til de mindre udviklede lande. I flere år har der været forhandlet om en særlig plan for økonomisk hjælp til disse områders økonomiske udvikling. Denne plan er ikke blevet gennemført — af flere grunde, som jeg ikke her skal komme ind på — men jeg vil dog lige anføre, at Danmark havde givet tilsagn om sin medvirken og om deltagelse i de økonomiske forpligtelser. Her som i andre tilfælde var det bedste imidlertid ved at blive det godes fjende. Nu er man blevet enig om en særlig plan, hvorefter der skal oprettes en fond på 100 mill. dollars, der skal stilles til rådighed til dækning af udgifterne ved projektering af nye anlæg, som skal tjene til disse områders industrielle udvikling og til udnyttelse af deres egne hjælpepekilder. Der bliver altså her tale om en storstilet håndsrækning til forberedelse og igangsætning af ny virksomhed. Dette nye initiativ fra FN er vel at mærke et supplement til den tekniske og økonomiske støtte, som i forvejen ydes gennem FN, gennem Den internationale Bank under FN og på anden måde af de lande, som yder økonomisk hjælp direkte til sådanne formål. Om dette sidste forhold vil jeg gerne sige, at jeg ikke er tilhænger af den direkte hjælp fra visse stormagter til disse områder. At de pågældende stormagter kan have interesse i at yde sådan hjælp, er åbenbart, og at de områder, som har brug for pengene, tager imod tilbuddene, er der intet at sige til. Det er imidlertid en kendsgerning, at de underudviklede områder principielt ville foretrække ikke at komme i nogen taknemlighedsgæld til noget andet land, men ville foretrække, at hjælpen blev ydet, om jeg så må sige, anonymt gennem FN. Jeg ser da heller ikke rettere, end at det almindelige tillidsfulde samarbejde

ville blive styrket ved en sådan fremgangsmåde.

Stats- og udenrigsministeren omtalte også de konflikter, der desværre eksisterer mellem visse europæiske stater og områder, der endnu er under deres styre, men som kræver selvstyre eller uafhængighed. Under den propaganda, som følger heraf imod de europæiske stater, bør det dog ikke glemmes, at af de 800 millioner mennesker, som før den sidste krig var underlagt fremmedstyre, har de 600 millioner opnået politisk selvstændighed. Denne udvikling fortsættes heldigvis bl. a. under indfyldelse af debatterne og forhandlingerne inden for FN. Det svundne år har således set områder som Malaya og Ghana indtræde i FN som selvstændige folk, og i den kommende tid vil flere følge efter. Jeg er overbevist om, at hele det danske folk hilser denne udvikling med glæde.

Det må erkendes, at de resterende 200 millioner mennesker, der stadig er under fremmed styre, er på meget forskellige udviklingstrin. Dette giver naturligvis grundlag for forskellige opfattelser af, hvor hurtigt udviklingen fremad mod selvstyre og uafhængighed kan og bør foregå. At målet må være en afvikling af det resterende kolonistyre, bør der være enighed om. Det er også i overensstemmelse med de principper, hvorpå FN er bygget op. Både de administrerende magter og de administrerede folk bør efter vor mening i deres egen velforståede interesse medvirke med god vilje til, at den udvikling, som skal finde sted, kommer til at foregå på fredelig vis. Mit parti vil i de internationale organer, hvor vi har lejlighed til at medvirke, bruge vor indflydelse til at fremme udviklingen ad sådanne fredelige baner til styrkelse af den indbyrdes forståelse og af det positive samarbejde mellem alle folk, der er den nødvendige forudsætning for fred mellem folkene.

Thorkil Kristensen: Jeg vil gerne begynde med at takke den højtærede stats- og udenrigsminister for den redegørelse, han har givet som svar på vor forespørgsel. Jeg tror, at tidspunktet for en debat i det høje ting om de udenrigske problemer er rigtigt. Der er i den seneste tid forefaldet en række begivenheder, og der er fremkommet en

[Thor kil Kristensen.]

række vigtige tilkendegivelser både i øst og vest, som gør, at tidspunktet for en statusopgørelse er hensigtsmæssigt, og dertil kommer jo, at der snart skal afgives et svar på de to noter, ministerpræsident Bulganin før og efter årsskiftet har sendt den højtærede statsminister. Jeg takker for tilsagnet om, at dette svar vil blive drøftet i det udenrigspolitiske nævn, men det er også hensigtsmæssigt, at den danske offentlighed bliver orienteret om disse problemer og om de danske synspunkter vedrørende disse problemer, før svaret bliver drøftet og afgivet.

Den højtærede stats- og udenrigsministers redegørelse omfattede, som det også var rigtigt, en lang række af de problemer, der er rundt omkring i verden. Jeg skal kun gå ind på nogle få af hovedpunkterne; det er ikke nødvendigt, at vi alle gentager alt, hvad der er sagt af den højtærede stats- og udenrigsminister.

Må jeg da begynde med at sige, at så vidt jeg kan skønne, er situationen i verden i dag den, at vi lever mellem to slags frygt. På den ene side frygter vi de følger, det kan få, hvis den nuværende udvikling fortsætter. Spændingen og kaprustningen mellem øst og vest kan, hvis den fortsætter gennem lang tid, føre os ud i tilstande, som ikke blot er økonomisk tyngende, men også politisk uholdbare og derfor militært yderst farlige. På den anden side må man også frygte, at vi kan forøge faren ved at svække det beredskab, det sikkerhedssystem, der er opbygget i den vestlige verden, uden at der er skabt den fornødne garanti for, at dette kan gå an, at tiden dertil er inde. Det er disse to slags frygt, vi lever mellem, og det må præge de overvejelser, vi anstiller både i vort land og i de store internationale sammenslutninger, som vi er medlem af.

Vi frygter på den ene side, sagde jeg, den nuværende udvikling; hvis den fortsætter gennem en lang periode, kan den have meget farlige konsekvenser. Derfor må vi ønske, at der bliver prøvet på ved passende lejligheder gennem en forhandling at få hel eller delvis afspænding mellem de to magtgrupper, som nu engang deler store dele af verden mellem sig i dag.

På den anden side vil det også være farligt, hvis vi skaber det, som den højtærede stats- og udenrigsminister kaldte en falsk

tryghedsfølelse. Hvis vi nemlig skaber noget, som viser sig ikke at være holdbart, som kun tilsyneladende er en afspænding, har vi skabt en falsk tryghedsfølelse, og så risikerer vi, at vi i ly af denne falske tryghedsfølelse gennemfører en svækkelse af beredskabet, som gør, at magtbalancen får en farlig overvægt til den ene side.

Det forekommer mig, at den seneste tids begivenheder har understreget, at vi netop lever i denne dobbelte situation. Når vi ser på begivenhederne siden det meget omtalte stormagtsmøde i Genève 1955 med påfølgende udenrigsministermøde, er det jo rigtigt, som den højtærede stats- og udenrigsminister sagde i sin tale, at det håb om afspænding, som dengang blev vakt, senere er blevet skuffet. Det er navnlig, som også omtalt i talen, blevet skuffet gennem begivenhederne i slutningen af 1956, først og fremmest gennem begivenhederne i Ungarn, men også gennem begivenhederne omkring Suezkanalen.

Også ministerpræsident Bulganin har omtalt begivenhederne i 1956 i et af sine breve til den højtærede statsminister, men det må vække skuffelse her i landet og mange andre steder, at ministerpræsident Bulganin overhovedet ikke nævner begivenhederne i Ungarn mellem de omstændigheder, som har ført til, at tryghedstilstanden ikke længere består. Vi må se det sådan, at det ikke mindst er begivenhederne i Ungarn, der har skuffet forventningen om en afspænding. Det ungarske folks bestræbelser for at få friere forhold blev slået ned med hård hånd, og desværre endte denne konflikt i løbet af 1957 på en måde, som fra vestlige synspunkter må betragtes som yderst beklagelig. Det samme gælder i øvrigt begivenhederne omkring Suezkanalen, som endte med, at kanalen blev åbnet igen, uden at der var skabt de betryggende forhold for de brugende nationer, som man kunne have håbet.

Til dette kommer så den seneste tids voldsomme udvikling af raketteknikken inden for Sovjetunionen, som jo har påvirket den militære magtbalance i betydelig grad; der kan vel ikke være tvivl om, at den seneste tids diplomatiske aktivitet fra Sovjetunionens side navnlig må ses på denne baggrund.

Det er karakteristisk for det NATO-

[Thorkil Kristensen.]

møde, der blev holdt kort før jul, at den dobbelte problemstilling, som jeg her har omtalt, netop kommer igen i det communiqué, der blev udsendt ved mødets afslutning. Det har jo været karakteristisk for NATO igennem de snart ni år, hvor organisationen har bestået, at den vestlige verden gennem NATO har forsøgt at holde to linjer samtidigt: en forhandlingslinje og en forsvarslinje — en forhandlingslinje, fordi vi ønsker fred i verden og derfor gerne vil prøve at tale os til rette, så at både vi og den anden gruppe af lande kan være her, og en forsvarslinje, fordi det er nødvendigt at opretholde det fornødne sikkerhedssystem, så længe der ikke er mere tryk i verden.

Communiquéet fortsætter, som man også måtte vente, både forhandlingslinjen og forsvarslinjen — forhandlingslinjen derigennem, at man trods alle de skuffelser, der er lidt i nedrustningsforhandlingerne, ønsker at fortsætte disse og erklærer sig villig til at føre dem op på udenrigsministerniveau, hvis det skulle være nødvendigt, og forsvarslinjen derigennem, at man har truffet den beslutning, at man vil søge inden for det europæiske område at stille mellemdistance-raketter og atomvåben til den øverstbefalendes rådighed for derved at skabe en mere betryggende styrkebalance end den, der eksisterer i øjeblikket. Der er ikke foreløbig taget stilling til, i hvilke lande, på hvilke steder, sådanne våben skal oplagres og anbringes; det vil først senere blive diskuteret, og det skal jeg derfor ikke komme ind på.

Opmærksomheden må naturligvis ikke mindst i lys af den offentlige debat, der har været siden NATO-mødet, koncentrere sig om forhandlingslinjen. Når talen er om forhandlinger mellem øst og vest trods de skuffelser, man har lidt gennem mange forhandlinger efter 1945, gælder det om, at man tænker sig godt om, før man begynder. Jeg vil da sige, at der her navnlig er to spørgsmål, man må tænke over: hvordan skal sådanne forhandlinger arrangeres, den dag de skal føres, og hvilke områder skal man især forhandle om?

Hvad angår det første, er det foreslået af ministerpræsident Bulganin, at man skulle begynde med et møde på højeste niveau, altså med deltagelse af regerings-

cheferne, så kunne man siden fortsætte med detailforhandlinger på udenrigsminister-niveau og måske længere nede. Jeg er enig med den højtærede statsminister i, at det er betænkeligt at begynde på højeste niveau; det har man jo også udtalt fra flere sider i den vestlige verden. Det forekommer mig, at Genèveforhandlingerne i 1955, der netop begyndte på højeste niveau, taler for, at det skal man ikke gøre. Så risikerer man nemlig, at det ikke fører til noget, og så er situationen låset fast, fordi det er de højest ansvarlige, der har været sammen, uden at det førte til noget. Derfor er der næppe tvivl om, at det rigtigste vil være at begynde fra neden og så arbejde sig op efter. Jeg kan derfor give tilslutning til den tanke, at det rigtigste vil være, at man begynder med forberedende undersøgelser og overvejelser for at se, hvilke muligheder der kan foreligge, og det vil da være naturligt, at man hertil bruger de normale diplomatiske kanaler. Hvis dette så fører til det resultat, at man skønner, der er basis for højere forhandlinger, kan man gå videre. Hvis de forberedende undersøgelser giver til resultat, at der næppe er chancer i øjeblikket, er det formentlig bedre at udsætte forhandlinger på et højt niveau til et senere og forhåbentligt mere gunstigt tidspunkt.

Men foruden dette, fra hvilken ende man skal begynde forhandlingerne, er der et andet spørgsmål angående forhandlingernes form, som har været diskuteret en del i den senere tid, og som også blev tangeret i den højtærede stats- og udenrigsministers tale. Jeg vil også gerne sige et par ting herom. Jeg tænker på spørgsmålet: ville det være rigtigst i første omgang at begrænse forhandlingerne til at foregå mellem en ret snæver kreds af lande, sådan at man ikke fik en lang række lande på den ene side af forhandlingsbordet og en lang række lande på den anden side? Det kan ikke nægtes, at dette spørgsmål fortjener nogen overvejelse. Vi, der har deltaget i forhandlinger og konferencer, ved jo, at hvor der er en stor forsamling til stede, kommer man let til at fremsætte deklamationer, og det bliver svært at komme tæt ind på livet af hinanden. Tanken om, at man skulle begynde med forhandlinger mellem et snævrere afgrænset antal lande, kan derfor efter min mening ikke på forhånd afvises. På den anden side

[Thorvil Kristensen.]

er det klart, at en sådan tanke nødvendigvis gør meget nøje forudgående drøftelser.

For at holde os til det, der angår os, måtte vi naturligvis her i den vestlige verden — og det vil jo fortrinsvis sige i NATO — meget nøje gennemgå situationen, før vi overlod det til nogle få lande mere eller mindre også at tale på vore vegne ved de indledende forhandlinger. Vi måtte i NATOs permanente råd eller gennem andre passende instrumenter undersøge, om vi kunne finde frem til en fælles politik, en fælles fremgangsmåde, som vi kunne stå bag ved, og som vi med tillid kunne overlade til et mindre antal lande at føre frem i første omgang, og det måtte naturligvis forudsætte, at der også under de senere stadier bestandig var nøje kontakt, sådan at man sikrede sig, at der blev handlet i den almindelige interesse og i forståelse med alle.

Derved kommer vi til det spørgsmål, der måske er det største og vanskeligste, nemlig dette: hvad skal der forhandles om? Den højtærede statsminister gjorde et par bemærkninger om de meget omtalte foredrag, som professor George Kennan — den tidligere amerikanske ambassadør i Moskva — har holdt i den britiske radio. De har med rette vakt megen opmærksomhed, og jeg vil lige fremdrage en enkelt ting af det, Kennan her sagde på grundlag af sine mangeårige erfaringer. Han sagde: det har næppe noget formål at begynde på forhandlinger i den nuværende situation mellem øst og vest i bred almindelighed om forståelse o. lign.; dertil er mentaliteten på de to sider af jerntæppet i øjeblikket for forskellig, det vil ikke føre nogen vegne. Derfor mener han, at hvis det skal nytte noget med forhandlinger, bør de dreje sig om ganske bestemt afgrænsede problemer, om punkter, hvorom man kan sige, at det kan være i begge parter fælles interesse, at man giver visse gensidige, nøje definerede indrømmelser, medens man i øvrigt forbeholder sig at være den, man er, i hvert fald så længe stemningen og situationen i verden ikke har forandret sig afgørende. Jeg tror, der er noget rigtigt i denne tankegang, og jeg vil derfor ønske, at man, inden man begynder på eventuelle forhandlinger, vil søge at finde sådanne afgrænsede områder, hvor man har en vis chance for, at

det kan være i begge parter interesse, at et resultat nås.

Når man taler om, hvilke områder der kan forhandles om, er det jo svært at undgå at komme til at tænke på spørgsmålet om nedrustning, som der nu har været forhandlet om så længe og med så store anstrengelser, men uden noget resultat. Når man læser redegørelserne for de seneste forhandlinger inden for FN's rammer, og ikke mindst når man ser på det, som jeg synes, ret vidtgående forslag, der i slutningen af august i fjor blev stillet fra de ledende vestlige magter, er der efter min mening to overvejelser, som især presser sig på. Den ene er den, at hvis man skal have chance for at komme til noget resultat, må det dreje sig om en balanceret nedrustning. Den anden overvejelse er den, at det har intet formål at forhandle, medmindre den nedrustning, man måtte blive enig om, kan blive kontrolleret og garanteret af et effektivt kontrolsystem, som begge parter kan have tillid til, fordi begge har været med til at oprette det. Jeg tror, at begge disse betingelser er nødvendige for opnåelsen af et resultat. Om de er tilstrækkelige, ved jeg ikke; det kan kun erfaringen vise.

At det må være en balanceret nedrustning, er indlysende. Jeg nævnte til indledning den frygt, vi kunne nære: hvis man begynder forhandlinger, risikerer man, at det ikke fører til en virkelig, men kun en tilsyneladende afspænding, og at vi så svækker styrkebalancen på vor side på en farlig måde i tillid til noget, der viser sig ikke at holde. Derfor er det klart, at vi ikke kunne forsvare fra vestlig side at gå ind for en afrustning, der ensidigt koncentrerer sig om de våben, på hvilke vi i særlig grad bygger vor sikkerhed; hvis de blev nedrustet, medens andre våben ikke blev det parallelt dermed, kunne styrkebalancen blive forskudt på en for os meget farlig måde, og det kan ikke være i nogens interesse. Jeg er derfor enig i, at skal der være en nedrustning, bør den omfatte både de store våben, raketter og atomvåben og samtidig de konventionelle våben.

Den anden betingelse for, at det kan nytte, må være den, at der er den fornødne effektive kontrol med og garanti for overholdelsen af det, der bliver aftalt. Sådant som forholdene nu engang er i verden, med

[Thorkil Kristensen.]

den spænding, som, hvad enten vi kan lide det eller ej, er en realitet, ville en nedrustningsaftale ikke skabe den fornødne tillid i verden, medmindre den var ledsaget af betryggende kontrol- og garantiforanstaltninger. Derfor tror jeg, at tanken om en international kontrolorganisation er rigtig; man kommer ingen vegne, medmindre man skaber et kontrolsystem, som begge magtgrupper har medansvar for, og som de derfor begge er interesserede i at gøre så effektivt som muligt.

Men ikke mindre vigtigt er det, som jeg sagde før, at en eventuel nedrustning må omfatte begge de hovedkategorier af våben, som man i dag kan tale om, de store ødelæggelsesvåben og de mere almindelige, såkaldte konventionelle våben. Det giver mig anledning til at sige noget om problemstillingen i et moderne forsvar, som jo også den højtærede statsminister har været lidt inde på, og som er meget nøje sammenknyttet med hele den udenrigspolitiske udvikling.

Der har fundet en voldsom militærteknisk udvikling sted efter den anden verdenskrig. Den har vakt meget stor opmærksomhed, man kan vel sige, at den har gjort meget stærkt indtryk på menneskeheden; men jeg har egentlig en fornemmelse af, at dens betydning ikke altid bliver opfattet rigtigt. Det paradoksale er nemlig dette, at den stærke udvikling i de store våben gør det mere og mere afgørende for begge parter at undgå, at disse store våben bliver benyttet. De store våben består først og fremmest i atom- og brintbomberne og så i de fremførelsesmidler, som man har, først langtrækkende bombeflyvere og nu i stigende grad raketter: mellemdistanceraketter og måske endogså oceangående raketter, der kan nå fra Sovjetunionen til USA eller omvendt. Her er forholdet dette, at det ser ud til, at disse våben bliver stadig større, stadig mere ødelæggende og stadig mere langtrækkende; men det ser tillige ud til — det tillægger jeg stor betydning — at der efterhånden bliver mere og mere jævnbyrdighed mellem de to magtgrupper, hvad angår disse våben. Hvis en af grupperne føler sig underlegen, har den en meget stærk interesse i at komme på højde med den anden. Det ser vi jo i det nye amerikanske forsvarsbudget, som lige er forelagt kon-

gressen. Netop når disse våben bliver stadig større, stadig mere ødelæggende, stadig mere langtrækkende og stadig mere i balance fra de to sider, får begge sider efterhånden en næsten voldsom interesse i at forhindre, at disse våben bliver benyttet. Ingen af parterne vil være interesseret i, at en krig med disse våben bliver ført; man kan vel efterhånden sige, at der er en stærkt voksende sandsynlighed for, at en krig med disse våben kun vil blive ført, hvis udviklingen på en eller anden måde skulle tage magten fra den ene part eller fra dem begge.

Det har haft den paradoksale følge, at de konventionelle våbens betydning netop i denne tidsalder ikke er blevet mindre, men tværtimod er blevet større. Jo mere man er interesseret i at undgå brugen af de store våben, des mere sandsynligt er det, at hvis der på et eller andet sted udbryder en konflikt, vil den blive ført igennem med de almindelige, konventionelle våben: hæstyrker, mere og mere mekaniserede ganske vist, hjemmeværn, flådestyrker, taktiske flyverstyrker og så fremdeles.

Udviklingen siden 1945 bekræfter i høj grad, at sådan er det. Der har været en række militære konflikter siden 1945; de er alle sammen udkæmpet med de konventionelle våben. Det gælder Koreakrigen, det gælder Indokinakrigen, det gælder krigen mellem de arabiske stater og Israel for snart 10 år siden, det gælder begivenhederne omkring Suez, i Ungarn, i Alger, og hvad vi ellers kan nævne. Det vil i virkeligheden sige, at den vestlige verdens forsvarsproblem ingenlunde alene er et spørgsmål om jævnbyrdighed for de store ødelæggelsesvåbens vedkommende. Lige så vigtigt er det måske — og måske, når det kommer til stykket, fuldt så vigtigt — at der her i Vesteuropa er det fornødne dække af de konventionelle våben.

Den højtærede statsminister brugte — og jeg er enig med ham — den vending, at det er nødvendigt, så længe forholdene i verden har den karakter, de har, at det vestlige forsvarsberedskab opretholdes, og det gælder efter min mening ikke mindst de konventionelle styrker. Det giver mig anledning til til sidst at sige et par ord om det danske forsvarsproblem, som også den højtærede stats- og udenrigsminister berørte. Det danske forsvar består jo nemlig af konventionelle styrker, og vor opgave i det fælles

[Thor kil Kristensen.]

vestlige system er først og fremmest den at opretholde konventionelle styrker, der giver en vis dækning af det danske territorium.

I denne forbindelse har det vakt megen opmærksomhed, at den høje regering gennem forsvarsudvalget eller dets flertal har givet forsvarsstyrelsen et direktiv om at udarbejde en skitse for dansk forsvar til 850 mill. kr. Jeg vil gerne udtale tilfredshed med, at den højtærede stats- og udenrigsminister sagde, at dermed var ingen afgørelse truffet, og at alle partier, både regeringspartier og oppositionspartier, står frit, når afgørelsen skal træffes. Ja, det er jo også ud fra denne begrundelse, at mit partis repræsentanter i forsvarsudvalget ikke har modsat sig, at denne skitse blev udarbejdet, og jeg går altså ud fra, at vi står frit til sin tid, når en forhandling kommer. Jeg vil i den forbindelse tilføje, at før afgørelsen skal træffes, og i god tid før, bør vi her i landet debattere vort forsvar og debattere det offentligt. Det er ikke min tanke, at man skal røbe nogen af de militære hemmeligheder, som forsvarsudvalget har fået betroet, naturligvis ikke, men det er nødvendigt, at offentligheden bliver orienteret om problemstillingen i Danmarks forsvar: hvilke situationer kan man tænke sig at dansk forsvar i givet fald vil blive stillet over for, hvilke opgaver vil der stille sig for dansk forsvar, og hvilke midler kan man så bruge for at løse disse opgaver?

Vor stillingtagen vil navnlig bero på, hvad der findes af forsvarsberedskab i de områder af verden, som ligger nær ved os, og her kan jeg ikke lade være at nævne, når ministerpræsident Bulganin i sit brev oplyser, at de russiske styrker i Østtyskland er reduceret med så og så mange tusind mand, at det jo ville være af større interesse at få at vide, hvor store disse styrker er, hvilken udrustning de er forsynet med, hvad der findes af raketbaser og flyvepladser og lignende i dette område, som ligger så nært ved vore grænser. Den slags ting, hvilke situationer der vil kunne opstå, hvilke opgaver der vil kunne melde sig, det er noget, man skal kende til for at tage stilling til dansk forsvar.

Jeg sagde i en kronik i Dagens Nyheder den 6. januar, at nu burde vor forsvarsdebat begynde at blive ført over jorden. På den foranledning udtalte den højtærede forsvars-

minister til et andet københavnsk blad, at det var han indforstået med. Jeg takker for denne udtalelse, og jeg vil derfor gerne spørge den høje regering: hvornår og på hvilken måde vil man orientere den danske offentlighed om disse problemer?

Må jeg så slutte med at sige, at vi ønsker jo ikke et forsvar, fordi vi ønsker at føre en krig. Tværtimod, vi ønsker at undgå krig; det gælder NATO, og det gælder Danmark. Det siger sig selv, at med den beliggenhed, vort land har, er der ikke mange, der kan være mere interesseret i fred end vi. Når vi skal opretholde det vestlige forsvars evne til at løse eventuelle opgaver, er det også kun, fordi verden er, som den er, og vi må først og fremmest arbejde for, at der her sker en forbedring, at der findes en ordening, som gør det muligt for de to grupper at leve sammen trods de forskelligheder, der er mellem dem. Her må vi arbejde og gå frem med omtanke, så vi ikke risikerer at slå noget i stykker. Derfor skal vi begynde fra neden og på et afgrænset område.

Ole Bjørn Kraft: Der er måske dem, der vil spørge: hvilket formål har egentlig en udenrigs- og forsvarsdebat som denne, da der jo ikke i dette høje ting skal træffes nogen beslutning af nogen art? Hertil vil jeg svare, at denne debat har det nødvendige og nyttige formål at bidrage til, at der skabes den størst mulige klarhed inden for den danske offentlighed om det virkelighedsbillede, som tiden i dag stiller os over for, og om den holdning, som vort land vel må indtage i de internationale drøftelser, der i stigende grad finder sted, om vor hele stilling over for de problemer, farer og vanskeligheder, der omgiver os.

Den højtærede stats- og udenrigsminister har i tirsdags givet sit bidrag hertil, og jeg vil gerne takke ministeren for den måde, hvorpå han omkredsede de problemer, som det er naturligt at drøfte ved denne lejlighed. Det, jeg har at sige i dag, bliver da dels et svar til nogle af stats- og udenrigsministerens synspunkter — det var jo i stor udstrækning mere synspunkter end standpunkter, talen indeholdt — dels en supplerende af en række af de udtalelser, ministeren fremsatte. Jeg synes nemlig, at stats- og udenrigsministeren i højere grad holdt sig til den lysere side, den mere optimistiske

[Ole Bjørn Kraft.]

side af stillingen, og derigennem kom talen — om det var bevidst eller ej, skal jeg ikke kunne sige — til at mangle nogle træk, som ikke må mangle, hvis debatten her skal blive virkelig vejledende og det danske folk få et sandt billede af verden, som den er. Jeg siger ikke dette — det vil jeg gerne understrege — som en kritik af den højtærede stats- og udenrigsminister, for det er nu engang sådan, at i den stilling, han indtager, pålægges der ham altid en vis tilbageholdenhed; men da bliver det opgaven for oppositionen — uden dermed i og for sig at være i opposition til regeringen — at søge at fuldføre billedet.

Før jeg går over til at gøre et forsøg herpå, vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger om enkelte konkrete spørgsmål, der blev berørt i ministerens tale.

Hvad angår samarbejdet med Den tyske Forbundsrepublik, er vi ganske enige med regeringen i det standpunkt, ministeren gav udtryk for, og jeg håber, at dette spørgsmål med denne stillingtagen fra regeringens side er taget ud af debatten mellem de demokratiske partier her i salen.

Dernæst vil jeg gerne knytte nogle bemærkninger til, hvad den højtærede stats- og udenrigsminister sagde i anledning af den kritik, der er fremkommet fra Sovjetunionen. Ministeren gjorde her den meget velanbragte bemærkning, at Danmark ikke under nogen omstændigheder agter at deltage i en politik, der kunne betegnes som en trussel mod andre lande. Det er altid væsentligt, at dette understreges. Må jeg have lov til spøgefuldt at sige: jeg kan så meget mere bifalde denne udtalelse, som jeg selv i 1951 i De Forenede Nationer som svar til den russiske udenrigsminister Vishinskij anvendte nøjagtig den samme argumentation. Jeg siger ikke dette, fordi jeg tror, ministeren har lært det af mig, men kun som et eksempel på, at to gode hoveder kan finde det samme guldkorn.

Jeg vil endvidere gerne sige, at det konservative folkeparti kan give sin tilslutning

til en forlængelse af den danske beredskabsstyrkes tjenestetid i mellemøsten.

Den højtærede stats- og udenrigsminister nævnte dernæst finansieringen af rydningen af Suezkanalen. Ministeren ved, at mit partis repræsentant i De Forenede Nationer var noget skeptisk over for den beslutning, der blev truffet. Nu er den altså en kendsgerning, men jeg vil gerne på mit partis vegne sige, at rederne ikke alene bør bære udredningen af denne afgift, ja, der er måske endda grunde, der kunne tale for, at staten overtager denne afgift. Under alle omstændigheder må ved sagens løsning i høj grad tages i betragtning, at man ikke kan regne med, at skibe under alle flag vil deltage i udgifterne, og også at afgiften vil komme til at falde med ulige tyngde på de forskellige fragttyper. Nogle rederier kan lade afgiften gå på fragten, andre vil ikke være i stand dertil. Jeg håber, at disse grunde vil blive taget i betragtning, når regeringen skal behandle dette spørgsmål, og jeg er glad for, at man vil forhandle med rederorganisationerne.

Den højtærede stats- og udenrigsminister nævnte Cypersagen. Det er rigtigt og rimeligt, at Danmark støtter tanken om en forhandling. Der kan også være mange argumenter for, at man ikke uden videre opfylder grækernes ønske gennem anvendelse af selvbestemmelsesretten, men jeg tror ikke, det er noget heldigt argument at henvise til de 20 pct. tyrkere.

Jeg skal derefter gå over til de mere generelle betragtninger.

Man kunne spørge, hvad var egentlig grunden til, at der skulle afholdes et NATO-møde på højeste plan? En del af grunden finder man, som den højtærede stats- og udenrigsminister også sagde i sin tale, i erkendelsen af, at 1957 ikke havde været et afspændingsår, men snarere havde fremkaldt øget ængstelse i de vestlige demokratier. Det var erkendelsen af, at Sovjetunionen var i offensiven, medens vesten hidtil havde været i defensiven. Opsendelsen af sputnik havde også haft

[Ole Bjørn Kraft.]

en vis chokvirkning, ikke mindst i Amerika — jeg tror ikke så meget, det var på grund af selve den kendsgerning, at den kunstige måne nu cirklede omkring jorden, som på grund af den kendsgerning, der lå bagved, at Sovjetunionen nu var kommet i besiddelse af interkontinentale raketter, der kunne række fra Moskva til Washington. Jeg vil gerne tilføje, at efter alt, hvad der foreligger for mig, tror jeg, man med sikkerhed kan sige, at den ligevægt, man stræber efter på disse områder, endnu ikke er tilvejebragt for Sovjetunionens vedkommende, men at den vestlige verden på dette område under alle omstændigheder vist nok stadig er den stærkeste. Men den hastige fremvækst i Sovjets militære magtmidler måtte naturligvis påkalde en prøvelse — økonomisk, politisk og militært — af hele den vestlige verdens strategi i den kamp, som man kun kan betegne som en verdenskamp. Hertil kom en betragtning, som jeg tror er rigtig, nemlig at den kendsgerning, at balancen ikke er forrykket til afgørende ugunst for vesten, medens samtidig Sovjetunionen på grund af sine tekniske sejre måske var blevet mindre mistænksom, kan betragtes som en situation, der kunne tænkes at være gunstig for forsøg på at skabe kontakt og nå frem til de forhandlinger, som vi alle må ønske. Det må være hovedopgaven — og her er vi ganske enige med regeringen — for alle ansvarlige at søge at få bragt en afslutning på den spændings og frygtens tid, som folkene, og det gælder også den kommunistiske verdens folk, gennemlever og ængstes ved.

Med hensyn til selve NATO-mødet tror jeg det vil være for tidligt at fælde nogen endelig dom. Jeg vil naturligvis håbe, at den højtærede ministers optimisme vil holde stik, men jeg tror ikke, man kan sige noget rigtigt om det, før resultaterne kommer til at foreligge af de forhandlinger, som man satte i gang på dette møde. Det betyder ikke, at det var forkert at holde mødet, og at det ikke også havde sine værdifulde sider. Jeg mener således, at den udtalelse, der blev udsendt ved mødets slutning, indeholder mange værdifulde og klare vurderinger og konklusioner. Den højtærede stats- og udenrigsminister og hele den danske delegation har stemt for denne udtalelse,

og de synspunkter, som blev vedtaget, kom også til udtryk i ministerens tale, omend, synes jeg, undertiden i en lidt afsvækket form.

Her er det da vigtigt for mig at fastholde, at NATO-magterne i Paris sagde til deres folk: tag ikke fejl af situationen. Den vestlige verden er stillet over for en stadig voksende udfordring fra den internationale kommunisme, der støttes helt og fuldt af Sovjetunionen. Den internationale kommunisme har så sent som den 14. og 16. november sidste år på en kongres af kommunistledere fra hele verden fastholdt beslutningen om, at verdensrevolutionen er målet, og at man vil søge denne verdensrevolution gennemført, helst naturligvis med fredelige midler, men om fornødent også med vold.

Her er den store afgørende forskel mellem den frie verdens demokratiske folk og den kommunistiske verden. Vi har ikke nogen drøm om verdensherredømmet, men vi har en drøm om frihed for alle folk. Det slås også fast i udtalelsen fra Paris, at Sovjetunionen stadig væk har som sit mål at svække og splitte den frie verden.

Hvis det billede, vi skal tegne gennem denne debat, derfor skal være sandt, er det nødvendigt at medtage den holdning, Sovjetunionen har indtaget over for de afgørende problemer i tiden. Det er nødvendigt at nævne de løfter, der højtideligt blev givet, men som ikke er blevet holdt. Jeg kan f. eks. nævne, at hele holdningen over for nedrustningsspørgsmålet er højst ejendommeligt, hvis man virkelig vil søge en fredelig udvikling. Alle de forslag, vesten har stillet, forslag, som ville være i stand til at standse rustningskapløbet, og som har fået tilslutning fra ikke mindre end 56 stater i De Forenede Nationer, er blevet blankt afvist af Sovjetunionen, og Sovjetunionen har i fortsættelse heraf boykottet enhver videre forhandling i De Forenede Nationer om nedrustning. Det er ting, som taler deres tydelige sprog. Men der er mere.

Vi har foran os brevfloden fra Sovjetunionens ministerpræsident Bulganin. Ordene er fredelige, men denne brevaktion har jo mange gange vist sig at være en dygtig manøvre til at gribe ind og om muligt forstyrre samarbejdet og fremkalde splittelse mellem vestens lande, og propaganda-

[Ole Bjørn Kraft.]

hensyn har åbenbart været drivkraften. Man har ønsket at tage billedet fra de vestlige landes forhandlinger. Det lykkedes delvis i Paris. Man forsøger det nu ved forhandlingerne om Bagdadpagten. Det er dygtigt gjort, men det fremkalder ikke tillid. Lad det være sagt klart fra det danske folkets talerstol: det fremkalder ikke tillid. Hensigten er for åbenbar. Hvis Sovjetunionen derfor vil overbevise os om, at den har virkelig alvorlige ønsker om at bidrage til afspændingen og nå frem til et fredeligt samliv, er der andre veje, den kan gå ad, veje, ad hvilke man bedre og hurtigere kan nå frem til de resultater, som man siger man stræber efter. Hvis man brugte disse veje, ville tilliden umiddelbart vokse.

Men det, der ville fremkalde mest tillid — og tillid er det, vi mangler i verdenskampen; mistilliden er et alt for fremtrædende træk i verdensbilledet i dag — ville være, om man holdt de løfter, man allerede har givet. Der er et løfte, som jeg synes der er grund til også i denne sal at sætte en streg under, og det er det løfte, som blev givet under statschefsmødet i Genève i juli 1955. Her lovede nemlig Sovjetunionens ansvarlige ledere højtideligt at ville gennemføre Tysklands genforening på grundlag af frie valg i, som det hed, det tyske folks og den europæiske sikkerheds interesse. Men herom hører vi intet i dag, og dog ville netop en handling som denne — gennemførelsen af Tysklands genforening — mere end noget andet overbevise verden om Sovjetunionens gode vilje og være den bedste indledning til forhandlinger. Den ville gengive verden, hvad verden savner i dag: tillid til det givne ord.

I billedet af verdenssituationen må også nødvendigvis indgå den internationale kommunismes og Sovjetunionens virksomhed i Asien og i Afrika. Vi ser den udfolde sig i disse dage i begivenhederne i Indonesien; den sovjetrussiske og den kinesiske ambassade i Djakarta vrirler med funktionærer og embedsmænd af alle grader. Jeg vil også nævne den kommunistisk inspirerede konference i Cairo ved årsskiftet. Den var ganske åbenbar i sine hensigter, den havde så sandt ikke til formål at styrke freden i Nordafrika og det mellemste østen. Her opfordrede de kommunistiske deltagere i ganske utvety-

dige ord til at jage de frie folks repræsentanter bort fra landene og til at nationalisere deres ejendom, og der blev lovet al mulig støtte hertil fra kommunistisk side. Endelig må i dette billede af stillingen også indgå Sovjetunionens militære bestræbelser for øjeblikket i Syrien, i Albanien og i Ægypten. Jeg synes, at disse kendsgerninger gør det meget vanskeligt at tage Sovjetunionens og kommunismens fredelige ord således, som de er udtalt.

Hvad må så blive konsekvensen af disse kendsgerninger, som er kendsgerninger? At den frie verden ikke kan slappe af, at den ikke kan svække sit forsvar, men tværtimod må give dette forsvar den størst mulige styrke for ikke at komme i den situation at være den svageste part også ved forhandlingsbordet. Det sagde man jo også i Paris. Jeg vil gerne understrege, hvad der blev vedtaget, og hvad den højtærede stats- og udenrigsminister har stemt for, hvilket også fandt udtryk i ministerens tale: at det må være hvert enkelt NATO-medlems pligt at yde sit mest effektive bidrag til de af alliancen opstillede krav. Vi har stemt for denne udtalelse, den er derfor også forpligtende for regeringen, for regeringens partier og for det danske folk.

Hvordan er nu forsvarspolitikken her i landet? Det første, regeringen foretog sig efter hjemkomsten fra Paris, var at give forsvarsstyrelsen besked om at undersøge muligheden for en forsvarsordning baseret på en væsentlig nedskæring af udgifterne, således at årsbudgettet skulle blive 850 mill. kr., eller en prisreguleret ordning, som ministeren nævnte, på 900 mill. kr. Det er vist nok klart, at denne beslutning forelå inden mødet i Paris, og det er lige så klart, at den ikke kan være inspireret eller fremkommet som et resultat af mødet i Paris.

For oppositionens medlemmer — i hvert fald for det konservative folkepartis medlemmer, og jeg tror også for venstres — måtte denne beslutning af flere grunde forekomme mærkelig. Den harmonerer ikke med den spænding, som også stats- og udenrigsministeren erkender eksisterer, ikke med de kendsgerninger, som spændingen giver sig udtryk i, og den harmonerer heller ikke med de forhandlinger, som havde været ført i forsvarsudvalget inden valget, og hvor et flertal havde erkendt, at en ordning, der

[Ole Bjørn Kraft.]

skulle løse Danmarks opgaver i NATO-alliancen, ikke kunne tilvejebringes på tilfredsstillende og saglig vis for et beløb som det, der her nævnes. I virkeligheden måtte nedsættelsen af det særlige regeringsudvalg og resultatet af dets virksomhed, direktivet til forsvarsstyrelsen, fremkalde overvejelser af, om det under disse omstændigheder for oppositionen var til nogen nytte at fortsætte i udvalget. Jeg vil dog gerne sige, at når vi besluttede os til at gøre det, var det, fordi den højtærede forsvarsminister afgav en erklæring, som nu er gentaget af den højtærede statsminister, om, at regeringen ikke ville føle sig bundet til disse tal, at der ikke ville komme noget direktiv til forsvarsudvalget fra regeringsudvalget, men at forhandlingerne dér skulle foregå ganske frit og ubundet. Den højtærede statsminister har i tirsdags bekræftet, at der ikke er truffet nogen afgørelse, hverken med hensyn til tjenestetiden eller med hensyn til budgettet. Det takker jeg for, det gør arbejdet i udvalget muligt.

I denne forbindelse vil jeg sige, at jeg deler ganske det ærede medlem hr. Thor kil Kristensens opfattelse af, at hele denne sag nu må ud til offentlig debat. Vi vil holde os til regeringschefens erklæring. Den er måske kommet som en overraskelse for nogle i denne sal. Den må ikke mindst have overrasket det ærede medlem fru Else Zeuthen, der for ganske nylig i en tale i Lillerød har erklæret, at selv om man kunne komme ned på de 850 mill. kr., var der mange radikale, der fandt, at dette ikke var nok, og at de radikale folketingsmedlemmer burde have gjort en bedre handel, da de gik ind i regeringen. Det ærede medlem forklarede det med, at de radikale jo ikke kunne få deres vilje uden hensyn til de andre regeringspartnere, og at man ville have helt andre tal at operere med, hvis de radikale ikke havde forsøgt at gøre deres indflydelse gældende. Der vil ikke være megen mening i denne udtalelse fra det ærede medlem fru Else Zeuthen, hvis hun ikke var gået ud fra, at der under alle omstændigheder var opnået enighed om det beløb, der her er tale om, og at der ikke kunne blive tale om noget større. Men nu har vi jo statsministers ord for, at der ikke er en sådan aftale,

og den højtærede ministers hele redegørelse giver ingen af os nogen grund til at forestille sig, at en fri forhandling kan betyde noget andet, end at man vil stræbe frem mod en tilfredsstillende, saglig ordening, også selv om det ved undersøgelse skulle vise sig, at den vil komme til at koste noget mere.

Det er på mange måder en mærkelig forsvarspolitisk situation, vi befinder os i. Forholdet er jo det, at dansk udenrigs- og forsvarspolitik hidtil har været båret af 145 af tingets 179 medlemmer. Heroverfor står regeringskoalitionens 93 medlemmer. Det må dog ærlig talt forekomme både bagvendt og uforsvarligt at ville basere den for hele vor eksistens, for hele Danmarks internationale holdning så afgørende politik alene på de tre regeringspartier, når man har en mulighed for at få et større flertal i tinget bag sig, ikke mindst da man vel må sige, at 1½ af regeringspartierne, for at sige det mildt, hidtil har været meget neutral over for NATO. Samtidig hermed viser alle undersøgelser, at der er en voksende tilslutning i befolkningen til NATO-politikken. Mit parti ser meget gerne, at tallet på de 145 vokser ved, at der opnås enighed også med de andre partier. Vor politik har altid haft til formål at søge at hæve denne sag op over partistrid, men det kan naturligvis ikke ske ved, at man kaster al saglighed over bord og skaber en ordening, der ganske vist koster hundreder af millioner, men ikke vil være i stand til at løse de opgaver, som også i fredens interesse må løses, altså i virkeligheden en ordening, der peger mod en kapitulation i en given situation. Indtil andet foreligger, må alle have ret til at gå ud fra, at den højtærede stats- og udenrigsminister, arvtageren af Hans Hedtofts politik, der byggede på „aldrig mere en 9. april“, d. v. s. aldrig mere en kapitulation over for demokratiets og frihedens fjender, vil være enig heri.

Vi er i mit parti rede til at prøve alle problemer om besparelse gennem rationalisering og på enhver måde, der ikke angriber opgavens løsning. Vi har ikke noget i forvejen fastlagt tal. Men vi mener ikke, at noget er bedre end intet. Der er en grænse, som det vil være uforsvarligt at gå under dels af hensyn til, at man derved ganske nytteløst bruger befolkningens penge, dels —

[Ole Bjørn Kraft.]

og mest — fordi det vil kunne betyde nytte-
løse ofre af liv og færlighed af ungdommen
i forsvaret.

I forbindelse med forsvarsspørgsmålet om-
talte den højtærede minister de raketpro-
blemer, vi er stillet over for, nemlig anbring-
elsen af mellemdistanceraketter på dansk
grund og atomammunition til de korttræk-
kende forsvarsraketter, vi har accepteret
at modtage. Hvad de første angår, har vi
under de stedfundne drøftelser ikke oppo-
neret imod, at regeringen under givne for-
udsætninger — som ministeren har udtrykt
det — har afvist deres anbringelse her i
landet. Jeg tror ikke, denne afvisning vil
møde militær beklagelse, men i samme
åndedrag er det rigtigt at sige, at vi må
være glade over, at lande som Frankrig og
Holland har erklæret sig rede til at tage
imod disse virkningsfulde gengældelses-
våben. Det er et af de mange eksempler
på værdien af Atlantpagten og af at se
Vesteuropas forsvar som en helhed, for
derved bliver disse raketter også et led i
vort forsvar.

Hvad det andet spørgsmål, atomammu-
nitionen, angår, er vi mindre overbevist om
rigtigheden i regeringens argumentation.
Det er vanskeligt at se, hvad der begrunder
modstanden mod at gøre disse forsvars-
våben, hvis rækkevidde ikke når uden for
vore egne grænser, så effektive som muligt.
Det er rigtigt, at de vil aldrig kunne
anvendes til angreb. Dette våben truer ingen.
Den, der ikke vil udsætte sig for det, kan
blot holde sig borte fra vort område. Jeg
kunne derfor have ønsket, at regeringen
havde været noget mere tilbageholdende og
udsat sin afgørelse også ud fra den betragt-
ning, at når vi nu står over for forhand-
linger med Sovjetunionen, hvorunder også
Danmark skal yde sit bidrag, er det ikke
ganske rimeligt på forhånd at gøre indrøm-
melser, i særdeleshed ikke, når man ikke ved,
om den part, man forhandler med, er rede
til at gøre indrømmelser til gengæld. Om det
vil blive tilfældet, kan kun fremtiden afgøre.
Sovjetunionen har foreløbig stillet sig på
det standpunkt, at den alene må have alle
tidens mest udviklede atomvåben, men at
ingen andre europæiske lande må have dem.
Det er naturligvis altid et standpunkt. I
dag foreligger der i øvrigt en meddelelse

om, at Bulgarien og Albanien er i færd
med at opstille raketbastioner. Betyder det,
at de ikke betragtes som europæiske lande?

De generelle betragtninger, som ministe-
ren har fremsat, og som er båret af ønsket
om afspænding, om forhandling, om til-
vejebringelse af almindelig, kontrolleret
nedrustning — hele denne indstilling, der er
den frie vestlige verdens, har fuld tilslut-
ning i mit parti, som den har det i vort folk.

Her er ingen selvopgivelse, men en dyb
følelse af, at vi gennemlever afgørende
tider, og at den gode vilje ikke må lade
noget middel uforsøgt. Men der er også i
demokratierne en klar forståelse af, at der
må være gensidighed, når beslutninger
skal træffes, og at vi er sat til at værne
afgørende værdier for menneskene, værdier,
der, hvis vi går til grunde og opluges af
kommunismen, i det mindste for lange
tider vil gå til grunde med os. Det, der
derfor må bære vor holdning, må være
trofasthed mod disse værdier og tro på,
at det er på dette kulturgrundlag, fremtiden
må bygges. Vi må virkelig stå inde for,
hvad vi tror på; hvis vore idealer er andre
end kommunismens — og det er de —
må vi også efterleve dem.

Jeg vil gerne gøre nogle enkelte bemærk-
ninger om det, man kalder en atomfri
zone. Denne tanke er oprindeligt fremsat
fra polsk side, og den er for tiden genstand
for mange overvejelser. Mit grundsynspunkt
vil være dette, at intet, der kan føre til
en kontakt, som kan blive indledningen
til en ny udvikling, på forhånd uden
videre bør afvises. Det bør formentlig
heller ikke være tilfældet med denne
tanke. Men det er ganske vist vanskeligt
for mig at se, hvilken beskyttelse denne
zone ville kunne yde under den nye våben-
tekniske udvikling. Jeg kan ikke frigøre
mig for den tanke, at forslaget mere har
propagandamæssigt formål. Jeg synes —
og jeg tror også, det er ministerens mening —
at afgørelsen i det væsentlige må overlades
de magter, det i første række angår. For
dem vil det ikke være uden betydning.
Stillingen vil være den, at ganske vist
kan raketterne ikke affyres fra deres
territorium, men til gengæld kan de blive
ramt af dem. Jeg er derfor enig med den
højtærede minister, når han sluttede med
at sige, at hensynet til helheden og de

[Ole Bjørn Kraft.]

sikkerhedsmæssige grunde må være afgørende; afgørende må være enigheden i øvrigt mellem den vestlige verden, klarhed over mål og midler, klarhed over, hvad vi stræber efter og hvilken pris vi vil betale, også klarhed over, hvilken pris vi ikke vil betale.

Her vil jeg gerne til sidst blot fremhæve følgende: vesten kan ikke forhandle på basis af status quo, thi dette ville betyde, at vi ville være rede til at give afkald på Tysklands genforening og acceptere, at den nuværende tilstand hos de fangne folk aldrig kunne ændres. Det må også være en ufravigelig betingelse, at nedrustningen ledsages af inspektion og kontrol. Men vi skal ikke vente de store resultater med det samme. Alene det, at forhandlingerne kom i gang og noget blev opnået, ville af alle folk blive betragtet som et fremskridt. Men under den lange og trælsomme vej, som vi utvivlsomt har at gå, kræves der et vågent vagthold, og der kræves, at det militære forsvarsberedskab, som vesten opbygger, må være i stand til — med den højtærede statsministers egne ord — at forsvare vore lande og vor frihed. En sådan politik vil altid være sikker på det konservative folkepartis fulde tilslutning.

Lannung: Jeg vil gerne takke den højtærede stats- og udenrigsminister for redegørelsen for udviklingen på det udenrigspolitiske område. Jeg kan på de væsentligste punkter tiltræde de fremsatte betragtninger og er enig i, at det er den dybt alvorlige baggrund, som udviklingen af de nye våben i atomtidsalderen frembyder, der præger den udenrigspolitiske situation i dag.

Det store spørgsmål er, om de videnskabelige og tekniske fremskridt skal føre til en ny epoke med fred og velstand for menneskeheden, eller om vi stiler mod en verdensomfattende ødelæggelse af menneskeliv og kultur. Det fortjener at nævnes, at det er den hvide mands verden, der er spaltet i striden mellem øst og vest, og at den store katastrofe, hvis den kommer, først og fremmest vil ramme den hvide mands områder i øst og vest. Det er blevet uafviselig klart, at en afspænding er en

absolut nødvendighed, og dermed, at vi alle må gøre vort yderste for at bygge bro mellem øst og vest.

Jeg vil på mit partis vegne gerne anerkende den gode indsats, der af den norske og danske udenrigsminister blev gjort i Paris for at gå forhandlingens vej. Den fik den største betydning for, at det nu ligger fast, at der bør gøres et meget alvorligt forsøg på at prøve til bunds alle muligheder, der måtte være for afspænding og forståelse. Jeg vil også gerne udtale min tilfredshed med, at der med henblik på Nordafrika ikke blev spørgsmål om nogen resolution efter forbillede af den uheldige Indokina-resolution, som vi blev belastet med under den forrige regering.

Mit parti kan kun ubetinget give tilslutning til, at Danmark ikke ønsker at modtage atomammunition eller have oprettet atomlagre eller modtage mellem-distanceraketter eller have ramper eller udskydningsstationer hertil på dansk område. Vi er også enige i motiveringen, der først og fremmest bunder i, at vi vil undlade foranstaltninger, som selv med urette på grund af vort lands geografiske beliggenhed vil kunne opfattes som en særlig udfordring og dermed modvirke afspænding og, som professor Kennan mener, medvirke til, at Sovjet ligesom tvinges til at fastholde de besatte områder, og dermed fastlåse Europas deling.

Vi deler det synspunkt, at opbygningen af de tyske NATO-styrker må have sin betydning for sikringen af Jylland, og at konsekvenserne heraf må indgå i forsvarsudvalgets overvejelser, ligesom vi kan tiltræde den højtærede stats- og udenrigsministers bemærkning om forsvarsudvalgets nye direktiv, hvortil jeg kan henholde mig. Det siger sig selv, at vi i overensstemmelse med regeringserklæringen venter, at den påkrævede revision af forsvarrets ordning kan bringe en mere rationel ordning og en begrænsning af udgifterne. Jeg håber meget, at begge dele kan give sig udtryk i en nyordning, der kan indebære mulighed for en kortere tjenestetid. Også vi ønsker en indgående debat om disse spørgsmål, når grundlaget derfor foreligger.

Den senere tid har stillet hele det mellemøstlige spørgsmål i rampelyset, og der er bl. a. på grund af de for vesten og specielt

[Lannung.]

for Europas forsyning vitale olieinteresser i dette område en stadig stærkere opfordring til vestlig statsmandskunst om at søge at finde en for de interesserede parter acceptabel løsning, medens der er tid. Vi slutter os til tanken om en forlængelse af den danske beredskabsstyrke derude.

Den højtærede stats- og udenrigsminister omtalte De Forenede Nationer og en række af de problemer, FN under sidste samling beskæftigede sig med, og forholdet mellem den gamle verden og de nye nationer. Forholdet er det, at i virkeligheden op imod 700 millioner i tidligere koloniområder har opnået fuld frihed og selvstændighed siden den anden verdenskrig. Det ærede medlem hr. Alsing Andersen opererede med tallet 600 millioner. Nu skal det anerkendes, at folketællingsskemaer ikke er deres stærke side derude, men jeg tror, vi er nået så langt nu, at det i virkeligheden drejer sig om 700 millioner. Den højtærede udenrigsminister udtalte, at han på sin rejse i østen fik et levende indtryk af, hvor vigtigt det er, at der opbygges et snævert og venskabeligt samarbejde med disse lande, og han havde i tidligere udtalelser sagt, hvor meget det har betydet ude i østen, at Danmark ikke er kolonimagt.

Jeg føler trang til at supplere dette ved at omtale et par forhold, som jeg har haft nær inde på livet i de 11 samlinger, jeg har repræsenteret Danmark i FN. Jeg vil, samtidig med at jeg slutter mig til udenrigsministerens udtalelse om vigtigheden af et snævert og venskabeligt samarbejde med de nye lande, understrege nødvendigheden af, at den vestlige verden får fjernet de eksisterende anstødssten i forholdet til de frie lande i Asien og Afrika. Verdenspolitikken drejer sig jo nu også i så høj grad om en kamp om sjælene. Jeg tænker i særdeleshed på Algerstriden, som alt for længe har kunnet udnyttes til skade og til belastning for vestens sag og vestens hele stilling. I det nye verdensbillede, først og fremmest som det tegner sig i FN, hvor de mange nye lande spiller en langt større rolle end før og for de flestes vedkommende som ekskolonier har den stærkeste modvilje mod alt, hvad de opfatter som levn fra den gamle kolonitid, er det vigtigt, at vi drager vore konsekvenser heraf.

Med hensyn til Alger er det vigtigt, at der gribes om nælden og gøres de yderste anstrengelser for at nå til en løsning af dette spørgsmål, som for længe har forgiftet atmosfæren og givet en mod vesten fjendtlig indstilling og ideologi, først og fremmest kommunismen, unødigt gunstig arbejdsmark og operationsmuligheder. Vesten har i sputnikernes og i de interkontinentale raketters epoke ikke råd hertil. Og når man gør sig klart, at efter at omkring 700 millioner er kommet ud af kolonierredømmet, er de kolonier, der er tilbage, både i henseende til territorier og befolkningsmængde — godt og vel 100 millioner — så små, at der er så meget stærkere grunde til at mene, at en fortsættelse af kolonierredømmet over, hvad der er tilbage, næppe er belastningen værd, selv fra et kolonimagtsynspunkt.

Derfor stemmer det med vestens dyreste interesser at nå til en snarlig afvikling af det resterende kolonierredømme gennem selvstyre eller ligeberettigelse. Det er glædeligt, at et tilsvarende synspunkt vinder mere og mere styrke, navnlig i Storbritannien.

Det er en uafvendelig historisk proces, vi er ude i, men det er vigtigt, at det uundgåelige ikke går for langsomt og sker med manér, så vesten også virkelig får kredit deraf.

Der er for mig ingen tvivl om, at en sådan afvikling i sig selv er af det gode. Vi har jo da også med ære praktiseret dette synspunkt med hensyn til Grønland. Og set i et storpolitisk perspektiv er sagen af den største betydning for de vestlige landes hele stilling i Asien, Afrika og delvis Latin-Amerika.

Det andet er, at den holdning, som dele af vesten, og USA i særdeleshed, indtager over for det nye Kina, også for længe har skadet vestens stilling. Det er meget ulykkeligt, at vi i vesten, først og fremmest på grund af USAs modvilje imod at lade Den kinesiske Folkerepublik få Kinas sæde i FN, har mistet enhver indflydelse og medvirken ved udviklingen i Kina og faktisk drevet det nye Kina i armene på østblokken, et forhold, som historien sikkert vil dømme hårdt. Denne mere og mere urimelige udelukkelse af Fastlandskinas 600 millioner fra repræsentation i FN opfattes

[Lannung.]

ulykkeligvis af de fleste frie lande i Asien og Afrika som en udfordring, et udslag af vestlig trang til formynderi. Det er derfor meget vigtigt, at vesten på dette felt får fornyet sin politik.

Den nye udvikling har medført, hvad NATO-konferencen i Paris også viste, at de små lande her har større muligheder end før. Derfor håber jeg, at de skandinaviske lande, som jo længe har ført en retvendt politik i disse spørgsmål, snart vil kunne få mulighed for at gøre deres indflydelse gældende med positivt resultat.

Det skulle nødigt forme sig således, at medens vi koncentrerer os om at holde den militære magtbalance, tabte vi det politiske slag om de frie nationer derude, slaget om disse folkeslags hjerter og sind, som det forleden blev sagt i Europarådet.

Med hensyn til Europarådet kan jeg henviser til mine bemærkninger ved finanslovens første behandling, hvor jeg stærkt gik ind for en sammensmeltning af Europarådet og OEEC. Jeg ser, som det altovervejende flertal i Europarådet, meget gerne en sådan snarlig sammensmeltning eller sammenslutning for derved at få kun én, men til gengæld en virkelig effektiv organisation til varetagelse af det europæiske samarbejde.

Jeg måtte forleden i Europaforsamlingen på den juridiske kommissions vegne beklage, at ministerudvalget på temmelig negativ måde havde besvaret vor kommissions beskedne anmodning om, at medlemslandene skulle indsende oplysninger om love og bestemmelser vedrørende nationale mindretals retlige stilling, for at det kunne overvejes, om der kunne gennemføres forbedringer.

Ministerudvalget havde givet udtryk for den mening, at det ville være at foretrække at overlade til FN at fortsætte med at beskæftige sig med mindretalsspørgsmål. Vi måtte heroverfor gøre gældende, at det vil komme til at betyde, at spørgsmålet om nationale mindretal i Europa skal behandles også af asiatiske, afrikanske, latinamerikanske og Sovjetlande i stedet for inden for Europarådets mere afgrænsede felt.

Vi måtte derfor spørge, om ministerudvalget havde gjort sig den kendsgerning

klar, at spørgsmålet om nationale mindretal havde mødt særlige vanskeligheder i verdensorganisationen, hvor det opfattes som et meget mere kompliceret spørgsmål end her i Europa, hvor vi har at gøre med „ægte“, gamle, historisk givne mindretal.

I FN sammenblandes spørgsmålet i den nye verdens øjne, i særdeleshed hos latinamerikanerne, let med problemer forbundet med, hvad man kunne kalde mere forbigående immigrationsminoriteter, og FNs arbejde med spørgsmålet er formentlig gået i stå. Derfor er det alt andet end indlysende, at mindretalsbeskyttelsen bedre kan sikres gennem FN end under Europarådet.

Vi opfordrede derfor ministerudvalget til på ny at overveje sin holdning. Den norske handelsminister, der fungerede som formand for ministerudvalget, svarede, at han ville foranledige, at spørgsmålet kom til behandling igen i Europarådets ministerudvalg. Om der, efter at vi har fået oplysningerne, skal foretages yderligere og i givet fald hvad, skal der jo først i næste omgang tages stilling til og netop på grundlag af de givne oplysninger. Jeg håber og venter, at man i ministerudvalget fra dansk side vil se velvilligt på vor anmodning om oplysninger.

Med hensyn til godkendelse af Europarådets konventioner hilser jeg med glæde de skridt, der er sket, og hvad der yderligere er bebudet af den højtærede stats- og udenrigsminister, og jeg vil gerne benytte lejligheden til at gøre opmærksom på, at der med hensyn til forenkling af grænseformaliteter er sket det nye store fremskridt, at Sverige, Tyskland og Østrig nu tillader motorkøretøjer uden videre at passere grænserne, idet det hidtil gældende krav om særlige toldpapirer helt er ophævet. Jeg håber, at ministerudvalget i almindelighed og Danmark i særdeleshed vil gå ind for, at de andre medlemslande følger dette gode eksempel.

Jeg har tidligere været inde på, at det ville være lykkeligt, hvis der var lidt nærmere kontakt og lidt oftere fandt orienterende drøftelser sted mellem regeringen eller udenrigsministeriet og de danske repræsentanter i den rådgivende forsamling, selvfølgelig under bevarelse af fuld frihed for alle parter, også repræsentanterne, til

[Lannung.]

at tage deres standpunkt. Dette spørgsmål kunne vi måske drøfte nærmere ved lejlighed.

Der var i en periode tilløb til mindre heldige russiske udtalelser, som vi måtte føle bundede vel meget i, hvad man kaldte sputnik-diplomati. De var lige så lidt værd som de udtalelser, der i forrige omgang fra vestlig side faldt om, at det først og fremmest var Atlantpagten, der havde tvunget russerne ind på forhandlingsvejen. De sidste faldt, barokt nok, på et tidspunkt, da russerne vel allerede havde interkontinentale raketter og sputniker inden for rækkevidde — om jeg så må sige. I begge tilfælde, da som nu, er det formentlig først som sidst brintbombens eksistens og alt, hvad dertil hører, der som en ildskrift på væggen maner begge parter til at søge forhandlingens vej.

Vi deler det håb, at Bulganins breve og Eisenhowers svar, sammenholdt med hans budskab til kongressen, og hvad der i øvrigt er passeret siden da, trods alle vanskeligheder skulle kunne tjene som udgangspunkt for forhandlinger, der kan føre til et frugtbart resultat. Vi ser meget gerne, at de nye forhandlinger tages op i den nye nedrustningskommission eller inden for FN's rammer i øvrigt, og vi værdsætter Dag Hammarskjölds initiativ i så henseende, men vi er selvfølgelig enige i, at det først og fremmest gælder om, at konkrete forhandlinger kommer i stand, og vi er i givet fald absolut positivt indstillet over for afholdelse af en konference på højeste plan.

Det er indlysende, at der er brug for en rimelig forberedelse af forhandlingerne, men på hvad måde det skal ske, kan efter vor opfattelse ikke være afgørende. Sandsynligvis kan det bedst gøres gennem de sædvanlige diplomatiske kanaler. Tanken om at kræve, at en udenrigsministerkonference skal tage sig af forberedelsen, synes ikke alt for velovervejet og realistisk. Thi hvem bliver hovedpersonerne på denne udenrigs-

ministerkonference? John Foster Dulles og Andrej Gromyko. Man behøver ikke engang at have mange års kendskab til de to hver især udmærkede herrer for at vide, at det er et ikke særlig lykkeligt valg, hvis man vil sætte dem til at skabe en vis præliminær enighed før konferencen. Selv om man kunne lukke de to herrer inde bag tilmurede døre som ved et pavevalg, pavekonklave, for at de kunne forliges, frygter jeg, at man ville komme til at vente forgæves på, at den noksom bekendte røg ikke længere kom op af skorstenen, fordi enighed nu var opnået.

Hvis man skal bedømme, om russernes ønske om forhandling og afspænding er ærligt ment, er der flere momenter, der kan tages i betragtning. Det er vel ingenlunde af kærlighed til vesten, men vel fordi man — foruden at være realister nok til at se det selvmorderiske alternativ, der ellers tegner sig forude — mener, at man kan vinde mere ved at ofre sine kræfter på det økonomiske og det økonomisk-politiske felt fremfor det militære. Man tror på sin egen overlegenhed på dette område, ideologisk og produktionsmæssigt, men man har brug for alle kræfter og ressourcer for at kunne præstere, hvad man gerne vil og anser for meget påkrævet, i ydelser m. v. i forhold til Kina og en række andre lande i Asien og Afrika.

Russerne er for så vidt ved at udvide kappestriden fra det militære til også det økonomiske og politiske felt — et forhold, som der også blev stærkt peget på i NATOs 3 vismænds beretning for nogen tid tilbage. En økonomisk offensiv fra Sovjets side stiller os over for mægtige problemer. Det amerikanske State Departments oversigt bragte for 3 uger siden den temmelig sensationelle oplysning, at russerne i de sidste 2½ år havde tildelt 1½ milliard dollars i økonomisk hjælp til 10 neutrale nationer, i hovedsagen i Asien og Afrika, og sendt over 2 000 teknikere til disse områder i de sidste 6 måneder. USAs økonomiske hjælp til de samme lande i en lignende periode beløb sig til ca. 900 mill. dollars — altså 900 millioner

[Lannung.]

mod 1½ milliard. Det er efter min opfattelse et forhold, som i høj grad giver vesten noget at tænke på.

Det er karakteristisk for den nuværende internationale situation, at man i nedrustningsspørgsmålet ikke skal vente sig — tror jeg — noget omfattende resultat isoleret, men kun hvis dette kan indkædes som led i en stor samlet ordning, indbefattende de vanskeligere udestående spørgsmål, de store udestående spørgsmål, vi alle kender.

Den store nedrustning vil for så vidt blive et biprodukt af en sådan ordning, og den er der jo næppe mulighed for endnu. Det er klart, at det er stormagterne, der først og fremmest må tilrettelægge forhandlingerne, men der vil sikkert være almindelig enighed om, at man først må tage de spørgsmål op, som må skønnes at have størst mulighed for at kunne finde en løsning, og tage det hele etapevis.

Vi må tage Sovjet på ordet, nu da lejligheden er der. Vi finder fra mit partis side, at der er god grund til at tage Rapackiplanen op til velvillig overvejelse. Det er efter vor opfattelse en af de ting, der egner sig til at begynde med, og hvorfra man så kan komme videre, om alt går vel, og det så meget mere, som det er svært at se, at nogen behøver at frygte, at denne plan forrykker magtbalancen; det bør efter vort skøn overvejes, om den ikke bør kombineres med tanken om den militært udtyndede zone ned igennem Europa, som statsminister Gerhardsen var talsmand for i Paris, ligesom professor Kennans tanker fortjener overvejelse. Ingen af disse planer er nye.

Væsentlige elementer heri svarer til Edenplanen, som briterne fremsatte ved den første Genèvekonference i sommeren 1955, og har i forskellige nuancer været fremme ved flere lejligheder, har bl. a. haft talsmænd fra engelsk Labour, og vi er flere fra skandinavisk side, der tidligere har været inde på lignende tanker i Europarådet i Strasbourg. Vi ser i mit parti gerne, at det undersøges, om og hvorledes disse planer yderligere kan udbygges, således at f. eks. også lande som Østrig og Ungarn kommer ind under de atom- og raketfri og eventuelt udtyndede områder. For Østrigs vedkommende skulle det ifølge landets særlige statut ingen vanskeligheder kunne volde, men

med hensyn til Ungarn ville det være overordentlig betydningsfuldt som et skridt mod afspænding og et bevis på god vilje fra Sovjets side.

Det er indlysende, at kontrolspørgsmålet også er vigtigt i denne forbindelse, og det er da så heldigt, at der er positivt vidnesbyrd om, at Rapackiplanens ophavsmand er fuldt indforstået hermed. Efter de foreliggende oplysninger tilkendegav udenrigsminister Rapacki den 13. december f. å. i den polske sejms udenrigsnævn efter de officielle referater, at Polen var interesseret i den mest effektive kontrol af en sådan karakter, at alle interesserede stater kunne have maksimum af vished for deres sikkerhed. De sagkyndige siger os jo, at netop ting som udskydningsramper for raketter, alene på grund af den plads de tager, er meget vanskelige at camouflere, og at den luftinspektion, som begge parter nu synes at kunne enes om, med vore dages fotografiske teknik giver oplagte kontrolmuligheder. I en afspænding langs jerntæppet ligger vel også en voksende mulighed for de østeuropæiske lande til at leve under større frihed.

Men dette at få færre kontaktsteder imellem de to store militærmagter, at få fjernet de to giganter fra hinanden, få luft imellem dem, vil have en stor værdi under alle forhold på et tidspunkt, hvor man efterhånden mindre må frygte den velovervejede, vilde eller forsætlige atomkrig end den, der udbryder ved en fejltagelse eller et ulykkestilfælde. Den moderne atomkrig er blevet en tryk-på-knappen-krig med knapper spredt over landene, og til de krigsmuligheder, vi allerede kender, må vi tilføje krigen ved et ulykkestilfælde, svigtende nerver eller pludselig mangel på ligevægt hos en eller anden lokal kommanderende, som kan risikere at starte den tredje verdenskrig. Bl. a. Liddell Hart, den bekendte militærskribent, har været inde på lignende tanker i engelske blade og i Information herhjemme. Jo flere kontaktsteder, jo flere knapper nær jerntæppet, desto større mangfoldiggørelse af disse muligheder for et sådant ulykkestilfælde.

Vi lever i en tid, hvor våbnene er blevet så frygtelig tilintetgørende, hvor angrebet er så farligt og gengældelsen, den øjeblikkelige ripost, er det eneste effektive forsvar. I

[Lannung.]

en situation af international højspænding, hvor den militære tekniker hvert øjeblik venter, at ordren til at handle kan komme, kan frygten for at komme for sent føre til, at man kommer til at handle for tidligt. Vor skæbne kan således på grund af de nye våbens særlige karakter være afhængig af et ulykkeligt tilfælde, svage nerver eller lignende. Derfor er et sådant „disengagement“, en sådan læggen luft imellem, en fordel for alle parter i dag.

Jeg skal slutte med at sige, at det er indlysende, at Danmark som en slags halvø på Centraleuropa ikke blot er nøje forbundet med udviklingen i Østersøområdet, som den højtærede stats- og udenrigsminister også pegede på, men er dybt interesseret i at opnå den størst mulige afspænding langs jerntæppet, hvor der er så mange konfliktmuligheder, som både direkte og indirekte kan inddrage os.

Jeg skal understrege, at perspektivet i våbenkapløbet tvinger til en nyvurdering i udenrigspolitikken og til forstærkede anstrengelser for at finde veje og midler, som kan føre til afspænding, forståelse og samarbejde, og ønske, at de statsmænd, der skal føre forhandlingerne på begge sider, må have fornødent mod, fantasi og vilje til at finde en løsning.

Helge Madsen: Der er god grund til at takke den højtærede statsminister for den udtømmende og saglige redegørelse, vi har fået som svar på vor forespørgsel. Svaret vidner om en nøgtern vurdering af Danmarks vilkår og muligheder, og det er os en tilfredsstillelse at vide, at nøgternhed og saglighed præger ledelsen af den danske udenrigspolitik. Vi tilsiger vor støtte til en fortsættelse ad de linjer, som den højtærede statsminister her har peget på, og vi vil også ved denne lejlighed udtale vor tillid til den mand, der står som udtryk for denne politik.

Man har i dag rejst spørgsmålet, hvad meningen egentlig er med denne forespørgselsdebat. Meningen må være den, at vi fra de enkelte partiers side kan fremkomme med vore kommentarer, fremkomme med betragtninger, som deles af de kredse i befolkningen, hvor vi færdes, med hensyn til de spørgsmål, som nu foreligger til behand-

ling her, og til de store problemer, som den højtærede minister med rette fremhævede som de alt dominerende i udenrigspolitikken — jeg tør måske tilføje, at de jo også er alt dominerende for hele menneskeheden.

Forudsætningen for, at lederne kan få kraft til deres ansvarsfulde gerning, er, at de kan vide, at de har befolkningens tillid, men så må de også kunne få at vide, hvilke synspunkter befolkningen har.

Den højtærede statsminister anførte nogle gange, at Danmark ikke har nogen afgørende indflydelse, men at vi burde gøre alt, hvad vi kunne, for at bidrage vort til afspænding i verden. Jeg er glad for disse udtalelser og vil gerne supplere dem med et lille ord af Kaj Munk. Han har skrevet: „Aldrig spørge, om det nytter, men om det er sandt“. Også et lille land og et lille parti må sige det, vi mener er sandt om disse spørgsmål.

Jeg nævnte før vor tillid til den højtærede statsminister. Jeg nævnte ønskeligheden af befolkningens tillid til dens ledere, og jeg vil gerne videreføre dette på forholdet mellem øst og vest. Er nu ikke også her tillid en forudsætning for en løsning? Når to mænd skal forhandle, tager de hatten af til indledning. Man affører sig sin hjelm, man viser, man har tillid til den, man skal forhandle med. Man rækker hånden frem, den åbne hånd, også et udtryk for, at man har tillid til ham, man skal tale med. Så kan forhandlingerne begynde. Det er disse tanker om tillid og åbenhed, som nobelpristageren Albert Schweitzer har fremhævet så stærkt i den lille bog „Vejen til dig selv“, som vi alle sammen har fået foræret af en ukendt giver. Ja vel, tillid, siger man, men man kan ikke vise tillid, modparten er gennem 40 år opdraget i mistillid til os; de lever dér i en atmosfære af mistillid til alt, hvad vestens er, og så er vi lige langt. Jeg har tillid til, at også modparten forstår, hvad en katastrofe vil betyde for alle, både øst og vest. Jeg har også tillid til, at den fredspropaganda, som østen så flittigt benytter sig af, også virker på østens folk; der må også derovre være millioner, som ærligt ønsker denne afspænding. Men denne tillidens atmosfære tror jeg skal bygges op fra det små. Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen nævnte professor George Kennans radiouttalelser, som jeg også har fulgt

[Helge Madsen.]

med megen interesse. Han kom i disse ind på tanken om at begynde fra det små. Jeg er også glad for den højtærede ministers udtalelser om, at Kennans tanker fortjener opmærksomhed og overvejelse som konstruktivt bidrag til drøftelsen af vejene og mulighederne for at gøre fremskridt i fredens sag.

Jeg er kommet til den tro, at de store mål skal nås ad de små veje. Jeg er derfor ikke så sikker på, at møder på højeste plan eller næsthøjeste plan er det, man skal begynde med. Der er noget om, at de åbne mikrofoner, fjernsynskameraerne, blitzlysene og de parate fjernskrivere kalder på den store gestus, kalder på den skarpe, principielle standpunkttagen, og at denne vej derfor er uegnet til opnåelse af forhandlingsresultater; og det er jo forhandlingsresultater, som er nødvendige for den hele verden. Det var beslægtede tanker, som den højtærede statsminister var inde på i sin udtalelse om, at FN's indsats ikke blot bør vurderes ud fra resultaterne i de store politiske spørgsmål, hvor ideologierne og medlemslandenes væsentlige interesser kolliderer. På dette sted fremhævede statsministeren netop resultaterne på de mindre ømtålige områder: at man skal begynde i det små på et lavere plan og med de små spørgsmål, hvorved man måske kan nå resultater.

Nedrustningsbestræbelserne har i dag været nævnt af flere af ordførerne. Vi kan vel herom sige, at de ikke har været nogen succes, men er grunden ikke den, at man ved disse netop er gået den modsatte vej, at man er begyndt på det høje plan med de store, vanskelige spørgsmål? Er det ikke, fordi man er begyndt forkert, fordi det, der må skabes, inden man kan vente resultater af en nedrustningsbestræbelse, er forudsætningerne, og disse er bl. a. netop den tillid, jeg talte om, den, som skal bygges op ad de små veje.

Nu kan man selvfølgelig spørge, hvad der skal forstås ved „de små veje“. Statsministeren nævnte i sin tale spørgsmålet om en ikke-angrebspagt imellem øst og vest. Skal det nu gøres til et lille spørgsmål? Ja, hvis vi ser på realiteterne, så er der ikke megen realitet i en ikke-angrebspagt. Vi har jo erfaringer i den retning; men

ville det ikke af befolkningen blive opfattet, som om der dog her var nået et resultat?

Hvis man til det kunne føje en paragraf med et løfte om at gå videre, så snart der var mulighed derfor, var der her lagt det første bræt over kløften, den første begyndelse til den bro imellem øst og vest, som statsministeren også talte om.

Derefter omtalte statsministeren NATO-forhandlingerne, og det er jo her, de vilkår bestemmes, som vort forsvar og vor udenrigspolitik må virke under. Jeg vil i denne forbindelse atter nævne professor Kennan, der i et af sine foredrag advarede imod at forlade sig for stærkt på den traditionelle opstilling af forsvarsstyrken. Han fremhævede betydningen af et allestedsnærværende beredskab i lighed med vort hjemmeværn. Det er jo tanker, som ligger meget nær dem, retsforbundet for nu seks år siden bad regeringen lægge til grund for udarbejdelsen af en hærordning. Det er spredningstanken, som nu også føres frem fra anden side, men forudsætningen for, at sådanne styrker kan arbejde også under en eventuel besættelse, er, at de har befolkningens støtte, og derfor er spørgsmålet om folkets ideologi så vigtigt.

Vi vil gerne være med til fortsat at oprettholde FN-styrken i mellemøsten og tilsiger vor støtte til ministerens udtalelser om, at den skal bevares dernede i længere tid. Statsministeren omtalte her de gode erfaringer, der er gjort i forbindelse med dette begrænsede eksperiment. Det er også en af de små veje, som jeg tror i sig bærer kimen — og lad os håbe, at den må trives — til en løsning fremover af hele dette store militære spørgsmål, således at der ud af denne spøde begyndelse, hvor Danmark, hvor Norden var først, kunne vokse en fremtidig, politimæssig ordning. Vi har hørt om den anerkendelse, vore soldater dernede har opnået, og vi tror, det står i forbindelse med, at den danske FN-styrke, som kom derned, blev udvalgt efter frivillighedsprincippet, et andet hovedprincip, som retsforbundet fremhæver i militære spørgsmål; denne frivillighed betyder måske mere end antallet.

Den højtærede statsminister kom under omtalen af NATO ind på pagtens § 2: det økonomiske samarbejde mellem medlemsstaterne og den frie verden i øvrigt. Det

[Helge Madsen.]

blev sagt, at der var enighed på mødet i Paris om et samarbejde for at fremme økonomisk stabilitet, om formindskelse af valuta- og handelsrestriktioner o. s. v. Det er godt, man sætter sig de store mål, men det forekommer småt med resultaterne. Vi taler om, at jerntæppet spærres for handelen, for udvekslingen af varer og personer mod øst, men hvad skal man så sige til genvordighederne med at få åbnet adgangen mod vest, med at få åbnet Atlanterhavet for den frie handel?

Det ville netop være en af vejene til at styrke den vestlige verden at svejse den både økonomisk og politisk stærkere sammen.

Man er meget optaget af at kæmpe mod kommunismen, men det er nu mere værd at skabe realiteter at kæmpe for. Modsætningen til østens tvang skulle være vestens frihed, men så må friheden også realiseres, så må vesten tro på friheden, også den økonomiske frihed og handelens frihed. Vejen til at bekæmpe den østlige ideologiske propaganda er at skabe en ideologi, som kendetegnes af realiteter. Her er også en af de små veje, at vise åbenhed.

Vi erkender, at forholdene her i Danmark ikke er så gode, som vi kunne ønske det — det er jo derfor, vi kræver reformer — men vi er alligevel sikker på, at hvis der blev fri adgang for de østlige landes folk til at komme og se, hvordan vi har det i det daglige, ville dette også være et ideologisk kampmiddel mod kommunisterne. Men det er også et led i den ideologiske kamp at bygge en stærk følelse i befolkningen af tro på disse ting, af tro på, at de bedste muligheder følger med den størst mulige frihed, at vi ikke kan gøre noget bedre end at give lige vilkår. Derfor er kampen for at skabe lige vilkår herhjemme, at skabe et samfund i overensstemmelse med de idealer, som vesten tror på, også en udenrigspolitik, som vi vil gå ind for.

Aksel Larsen: Jeg er enig med den højtærede stats- og udenrigsminister i, at hele situationen og den seneste udvikling på det verdenspolitiske område gør det nødvendigt og gavnligt, at det danske folketing netop på nuværende tidspunkt i fuld offent-

lighed drøfter vor udenrigspolitik, drøfter vor stilling til den bestående internationale spænding og mulighederne for at sikre freden gennem forhandlinger. Det er spørgsmål, hvis afgørelse tilkommer ikke blot en større eller mindre, mere eller mindre udvalgt forsamling af statsledere, men som alle mennesker er dybt interesseret i og må være med til at tage stilling til. Men af denne enighed følger ikke, at det var rigtigt af regeringen og folketingets flertal i december at forhindre en forudgående drøftelse i folketinget af NATO-ministermødet i Paris. Den krampagtige betoning af, at de fem partier, der i december forkastede forslaget om en sådan debat, giver sig selv attest for at være demokratiske — endda de eneste demokratiske — virker kun som en understregning af, hvor udemokratisk de samme partier handlede, da de i december forhindrede folketinget i forud for NATO-mødet at få mulighed for at drøfte de spørgsmål, der skulle behandles.

Trods det ærede medlem hr. Alsing Andersens af forhistorisk, vulgær kommunistforskrækkelse gennemsyrede tale tvivler jeg på, at noget menneske, der er i besiddelse af sin fornuft, kan andet end tilslutte sig den konklusion, den højtærede stats- og udenrigsminister gang på gang drog i sin redegørelse i tirsdags, nemlig at mennekeheden står over for et valg: skal de nye videnskabelige og tekniske fremskridt betyde indledningen til en ny epoke med fred og velstand, eller skal de føre til en verdensomfattende ødelæggelse af menneskeliv og kultur? — og at en virkelig og varig afspænding er en nødvendighed, at forhandlingens vej må betrædes. Det var glædeligt at høre den højtærede stats- og udenrigsminister erklære sig som tilhænger af en nyvurdering af de udenrigspolitiske kendsgerninger og af fornyede bestræbelser for at finde veje og midler, som kan føre til international forståelse og samarbejde.

Jeg anser dette og de kommentarer, statsministeren knyttede til denne sin erklærede grundopfattelse, for så væsentligt, at jeg kun kort og i forbifarten vil komme med nogle bemærkninger til visse enkeltheder i ministerens redegørelse. Jeg tænker her på stats- og udenrigsministerens opfattelse af Algier, af Cypern, af konflikten

[Aksel Larsen.]

mellem Holland og Indonesien, af FN-styrken i det nære østen og rydningen af Suezkanalen.

Det må beklages, at regeringen i de tre første af de her nævnte spørgsmål så åbenbart tager stilling for visse imperialistiske lande og imod de folk, der kæmper for deres landes statslige selvstændighed og deres nationale selvbestemmelsesret.

Hvad striden mellem Holland og Indonesien om Vest-Irian angår, er det en noget forbløffende udenrigspolitisk energi, regeringen har lagt for dagen ved ikke blot at deltage i behandlingen af spørgsmålet i De Forenede Nationer, men også ved direkte at intervenere til fordel for Holland gennem sin henstilling til Indonesiens regering. De tidligere kolonifolks og -landes kamp for deres fulde nationale og statslige suverænitet bør ikke modarbejdes, men støttes af Danmark. Regeringens intervention virker dobbelt grel på baggrund af dens holdning i Alger- og Cyperspørgsmålet, hvor den mig bekendt ikke har anbefalet Frankrigs og Storbritanniens regeringer at vise mådehold; men den virker grel i særdeleshed på baggrund af, at regeringen ikke kom med forestillinger over for Hollands regering, da denne hin julenat i 1947 i strid med indgåede aftaler og uden varsel indledte krigshandlinger mod Indonesien med det åbenbare formål at søge dette rige tilbageforvandet til en koloni.

Hvad FN-styrken i det nære østen angår, tilslutter vi os regeringens opfattelse, at Danmark bør følge generalsekretærens ønske om fortsat at deltage i beredskabsstyrkens opretholdelse, men vi deler ikke regeringens anskuelse, at omkostningerne ved Suezkanalens rydning enten burde betales af De Forenede Nationer eller ved, at der pålignes trafikken gennem kanalen en særavgift. Det bør naturligvis være de stater, der angreb Ægypten, og altså i særdeleshed Storbritannien og Frankrig, der som en ringe bod for deres krigshandlinger betaler de nævnte omkostninger.

Stats- og udenrigsministerens redegørelse for NATO-mødet i december viser, at folkettinget burde have drøftet Danmarks stilling til dette mødes problemer, før mødet fandt sted. Vi har jo nu gennem redegørelsen i tirsdags fået officielt bekræftet, at man på

dette møde traf vigtige og vidtrækkende beslutninger, som statsministeren uden fuldmagt fra folkettinget har stemt for. Måske er Danmark ikke uden folketingets ratifikation bundet til disse beslutninger, og i så fald kan vel en del reddes endnu. Det gælder bl. a. beslutningen om udvidelse af det, man kalder det økonomiske samarbejde mellem medlemslandene.

Det hidtidige økonomiske samarbejde mellem NATO-landene, herunder samarbejdet i OEEC, har jo været tilrettelagt sådan, at det ikke tjente til at nedbryde, men til at opbygge skranker for verdenshandelen, samtidig med at visse stormagter blev bestemmende for dette såkaldte samarbejdes retningslinjer, og samtidig med at de små landes, i særdeleshed måske Danmarks, økonomi kom til at lide derunder. Det vil tjene den danske industris og det danske landbrugs interesser, at denne økonomiske kolde krig bringes til ophør, at skrankerne mellem øst og vest falder, og dette vil også i meget høj grad kunne fremme den internationale afspænding, som statsministeren erklærer sig for at være en varm tilhænger af.

Det alvorligste er naturligvis beslutningen om at parre den erklærede forhandlingsvilje med beslutning om øget oprustning, herunder oplagring af amerikansk atomammuniton i de europæiske medlemslande såvel som at indrette afskydningspladser samt opstille ballistiske mellemdistanceraketter i Vesteuropa. Disse beslutninger synes at være et klart dementi af den højtærede forsvarsministers flere gange gentagne påstande om, at noget sådant ville være en umulighed, eftersom en amerikansk lov skulle forbyde det.

Jeg er overbevist om, at trods visse militaristers og visse konservative avisers forbitrelse kan statsministeren regne med tilslutning fra omtrent hele det danske folk til det standpunkt, han sammen med Norges statsminister indtog, nemlig at Danmark ikke ønsker at modtage atomammuniton og mellemdistanceraketter. Endnu varmere tilslutning ville han få, hvis han ikke havde ledsaget sit nej med det afsvækkende forbehold: „under de nuværende forudsætninger“.

Hvordan verdensudviklingen end forløber i den nærmest overskuelige tid, vil den kendsgerning, statsministeren selv næv-

[Aksel Larsen.]

ner, og som hedder Danmarks geografiske beliggenhed, jo fortsat eksistere. Hvis det ulykkelige skulle indtræffe, hvis storkrigen mellem vest og øst skulle udbryde, så vil selve den omstændighed, at Danmark er medlem af en militæralliance, medlem af Atlantpagten, bevirke, at vort land, fra det første skud affyres eller den første atom-bombe falder, vil være krigsdeltager, og netop vor geografiske beliggenhed gør det sandsynligt, ja, gør det vel sikkert, at vi før andre lande og mere end andre lande bliver udsat for den moderne krigs forfærdelige ødelæggelser. Endnu farligere bliver Danmarks stilling naturligvis, hvis der på vort territorium opstilles moderne, udprægede angrebsvåben. Nok så mange højtidelige forsikringer om, at Danmark selv ikke har angrebshensigter, at ingen her tænker på at starte en krig, vil i så tilfælde ikke hjælpe.

Det vil et såkaldt forsvarsfællesskab med Vesttyskland heller ikke. Henvisning til den tyske marines værdifulde deltagelse i efterårsmanøvrerne på og omkring Sjælland kalder, som disse manøvrer selv og hele deres forløb, nærmest på smilet. Hverken hjemmeværn, infanteri, tysk marine eller generalmajor Kragh vil kunne gavne vort land eller beskytte dets befolkning, hvis Danmark inddrages i en storkrig.

Det er muligt, at et militært samarbejde mellem Danmark og Tyskland kan kaldes en naturlig følge af medlemskabet i Atlantpagten. Det er da også det eneste naturlige, der kan siges om et så unaturligt samarbejde. At forestille sig, at Jylland i dansk interesse skulle kunne blive forsvaret af tyske landstyrker, at forestille sig, at de danske sunde og bæltter skulle kunne blive forsvaret af tyske søstridskræfter, er lige så naivt, som det var i 1939 at forestille sig, at Hitlertyskland ville føle sig bundet af en ikke-angrebspagt med Danmark. Det er med de mest bange anelser, man hører om den såkaldte „planlægnings-gruppe“, der med dansk, tysk og engelsk deltagelse arbejder i Holtenau ved Kiel, og frygten bliver ikke mindre, når man af bitter erfaring ved, at sådanne planlægninger under Atlantpagten som regel ender med, at man ikke står så frit, som stats-

ministeren påstår, men kan blive stillet over for fuldbyrdede kendsgerninger.

Statsministeren forsikrer, at ingen her i landet tænker på at starte eller deltage i nogen angrebskrig. Kan han da virkelig tro, at det, planlægningsgruppen i Holtenau sysler med, er andet end forberedelse til krigsførelse i Østersøen? Tør statsministeren virkelig i sin inderste overbevisning hævde, at dette ikke med betydelig ret af Sovjetunionen kan opfattes som en trussel og i hvert fald er egnet til at skabe øget spænding og ikke afspænding i Østersøområdet?

Jeg tilslutter mig, jeg underskriver med begge hænder statsministerens ord om, at vor skæbne er meget nøje knyttet til udviklingen i Østersøområdet, og at det er i vor interesse, at der hersker fred og rolige forhold i denne del af verden. Men så bør Danmark også handle ud fra denne rigtige problemstilling, så bør det ikke deltage i militært samarbejde med magter, der — hvad Danmark end mener og tilsigter — er interesserede i i givet fald at føre en krig ind i Østersøen, så bør Danmark søge i samarbejde med alle Østersøstater at nå til aftaler, som skaber størst mulig sikkerhed for, at freden bevares i Østersøområdet, og det bør ikke lade de initiativer, der med dette formål for øje er taget af Sovjetunionen, af Polen og af vor nærmeste nabo i Østersøen, Den tyske demokratiske Republik, uensede. Jeg kan ikke tro andet, end at Sverige og Finland vil være interesserede i et sådant samarbejde og i sådanne aftaler. Skulle statsministeren eller andre på nogen måde være hildet i den tro, at regeringen i Vesttyskland — som, Gud bedre det, er vor forbundsfælle og våbenfælle — tilstræber forhandling og afspænding, må de totalt have overset kansler Adenauers reelle afvisning af de forslag til afspænding, til forhandling og til påbegyndelse af afrustningen, som gentagne gange er fremsat af Sovjetregeringen, bl. a. i statsminister Bulganins breve.

I forbindelse med sin omtale af disse breve og de deri indeholdte forslag kom stats- og udenrigsministeren ind på de hidtidige og resultatløst forløbne nedrustningsforhandlinger. Hans betingelsesløse godkendelse af vestmagternes holdning

[Aksel Larsen.]

under disse forhandlinger står i beklagelig kontrast til hans ord om nødvendigheden af forhandling og afspænding. Forholdet er jo det, at hver gang Sovjetregeringen under disse forhandlinger tilsluttede sig tidligere fra vestmagterne fremsatte forslag, blev vestmagterne modstandere af disse deres egne forslag. Forholdet er jo det, at Sovjetunionen foreslog begyndelsen til nedrustningen gjort på de nærmestliggende og mest aktuelle områder, men vestmagterne besvarede stedse sådanne forslag med at kræve hele afrustningsproblemet i hele dets komplicerede omfang løst på én gang i stedet for at gå med til at gøre en begyndelse, der kunne hjælpe til at genskabe tilliden, fjerne frygten og åbne vej til mere omfattende skridt. Forholdet er jo det, at Amerikas Forenede Stater, England, Frankrig og Canada udgjorde de fire femtedele af nedrustningskommissionens underudvalg og i kraft af deres majoritet kunne bringe alt til at strande.

Den højtærede statsminister oplyser rigtigt, at Sovjetunionen foreslog begyndelsen gjort med almindeligt og absolut forbud mod anvendelse af kernevåben, altså atomvåben og brintvåben, og med øjeblikkelig indstilling af prøvesprængningerne. Han oplyser også rigtigt, at de fire vestmagter, der deltog i forhandlingerne i underudvalget, afviste dette, medmindre det blev forbundet med et effektivt kontrolsystem, med en kontrolleret nedrustning af konventionelle våben og en indstilling af produktionen af spalteligt materiale. Det må tilføjes, at statsministeren med disse oplysninger dementerede sin andetsteds i talen i tirsdags — sp. 1919 — fremsatte urigtige påstand om, at

„efter sovjetisk opfattelse bør alle europæiske lande med undtagelse af Sovjetunionen uden at afvente en almindelig nedrustning give afkald på atomvåben og raketter og holde sig til våben fra før atomalderen.“

Som statsministeren selv har bekræftet, har Sovjetregeringen jo netop foreslået, at der skulle indføres et almindeligt og absolut forbud, gældende for alle lande, imod atomvåben.

Nu har Sovjetunionen ikke alene ikke modsat sig kontrol, men den har foreslået

kontrollforanstaltninger. Dog må det vel være rimeligt, at man først enes om, på hvilke områder og for hvilke våben nedrustningen skal begynde, og at man ikke starter med at aftale kontrollforanstaltninger, før man ved noget om, hvad det er der skal kontrolleres.

Men hvorfor stiller man betingelser, når det drejer sig om et forslag om, at de tre eneste atommagter, der til dato eksisterer, skal ophøre med prøvesprængningerne? Der kan jo simpelt hen ikke foretages en prøvesprængning med et atomvåben, uden at den øjeblikkelig kan registreres over alt i verden. Kontrollen er altså let. Og så vigtige mere omfattende nedrustnings- og afspændingsaftaler er, så er det en kendsgerning, at selv om prøvesprængningerne ikke behøver at føre til krig, er de i sig selv en mere end frygtelig fare for menneskeheden.

Må jeg tillade mig at minde om den debat, vi her i tinget havde om dette spørgsmål den 28. juni i fjor. Må jeg yderligere henholde mig til den appel, som på initiativ af nobelpristageren dr. Linus Pauling er indgivet til De Forenede Nationer og har fået tilslutning af henved 10 000 fremtrædende videnskabsmænd fra alle lande, såvel i vest som øst, deriblandt over 100 videnskabsmænd i Danmark med professorerne H. V. Brøndsted, K. Adolf Jensen, Sigvard Kaae, Tage Kemp, Linderstrøm-Lang, Mogens Pihl og Mogens Westergaard i spidsen.

Jeg vil gerne have lov til at citere ordlyden af denne henvendelse, og jeg anser det for nødvendigt at oplæse ordlyden af den, fordi især de oplagsmæssigt største dagblade her i landet, hvori oplysningen af befolkningen om vigtige spørgsmål efter den højtærede statsministers mening er så fri og ubegrænset, har behandlet hele denne sag som petitstof, i ringe omfang har offentliggjort ordlyden af henvendelsen og har forsøgt at bagatellisere underskrivernes sagkundskaab. Henvendelsen lyder sådan:

„Vi undertegnede videnskabsmænd og læger opfordrer indtrængede til, at der afsluttes en international overenskomst gående ud på, at afprøvning af atom-bomber og andre kernevåben bringes til ophør nu.

Enhver afprøvning af atombomber forøger mængden af radioaktive elementer ud over hele jorden. Enhver forøgelse

[Aksel Larsen.]

af den radioaktive stråling betyder en fare for menneskers helbred og for kommende generationer, idet den beskadiger den menneskelige arvemasse og kan føre til stigning i antallet af alvorligt defekt afkom.

Så længe disse våben kun er i hænderne på tre magter, er der mulighed for at få en overenskomst i stand til at kontrollere dem. Hvis prøverne fortsættes, og hvis flere regeringer kommer i besiddelse af disse våben, vil faren for, at en katastrofal atomkrig udbryder, blive overordentlig forøget, fordi man kan frygte en hensynsløs handling fra en eller anden uansvarlig nationalistisk fører.

En international overenskomst om at standse afprøvningen af kernebomber kunne være det første skridt henimod en mere almindelig nedrustning og imod en slutgyldig effektiv afskaffelse af kernevåben, idet man derved ville afvende muligheden for en atomkrig, som ville blive en katastrofe for menneskeheden.

Fælles med vore medmennesker har vi dyb bekymring for alle menneskers velfærd. Som videnskabsmænd kender vi de farer, der truer, og føler derfor et særlig ansvar for at gøre disse farer kendt. Vi anser det for bydende nødvendigt, at der uopsætteligt skrives til handling for at opnå en international overenskomst om at standse afprøvningen af alle slags kernevåben.

Albert Schweitzers appel fra i fjor har med denne henvendelse fra foreløbig omkring 10 000 kernefysikere, arvelighedsforskere og læger fået en meget kraftig tilslutning. Der kan ikke med nogen art god vilje anføres argumenter mod indstilling af prøvesprængningerne eller for, at en hel række andre betingelser — strækkende sig fra produktion af spalteligt materiale og til fuldbyrdelsen af Tysklands enhed — må opfyldes først eller samtidig. For hver prøvesprængning vokser faren for menneskenes liv og menneskehedens fremtid. Ophør med

prøvesprængningerne kan hurtigst opnås, blot USA og Storbritannien vil sige ja, og dermed vil den første, men vel den vigtigste, begyndelse være gjort på nedrustningens og afspændingens vej.

Ifølge statsministeren er samtlige NATO-landenes regeringer enige med Warszawa-pagtens lande om nødvendigheden af afspænding og nødvendigheden af hurtigst at komme til realitetsforhandlinger om nedrustningen, forhandlinger om fredens sikring. Der skal blot herske uenighed om fremgangsmåden, siger statsministeren. Mon det nu ligger så enkelt? Der er i hvert fald mere end en metodisk forskel på den plan, der er skitseret i statsminister Bulganins breve, og det standpunkt, USAs regering gennem sit svar har indtaget.

Statsminister Bulganin foreslår, at man i nedrustningsforhandlingen går frem skridt for skridt, idet man tager de mest brændende og aktuelle, men samtidig lettest løselige spørgsmål først. Han foreslår aftale om øjeblikkelig indstilling af prøvesprængningerne, dernæst absolut forbud mod produktion og anvendelse af kernevåben, kontrol med det ydre rum og aftaler om gensidig kontrolleret nedrustning overhovedet, løsning af sådanne stridsspørgsmål som Tysklands genforening og afspænding og fredeliggørelse i andre områder. Som et af de skridt, der kan og bør tages, støtter Bulganin den polske såkaldte Rapacki-plan om en atom- og raketvåbenfri zone midt i Europa og tanken om en ikke-angrebspakt mellem NATO's og Warszawa-pagtens lande samt naturligvis ophævelse af skrankerne for den internationale handel og forbindelserne mellem folkene.

Bulganin foreslår endvidere afholdelse af et møde af regeringscheferne, enten fra alle de to pacters lande eller fra færre lande, et møde, hvor de almindelige linjer for de fortsatte forhandlinger kunne lægges og der kunne skabes en atmosfære, der ville være gunstig for en praktisk udformning af aftalerne.

Hvordan har så Amerikas Forenede Sta-

[Aksel Larsen.]

ters regering reageret? Ja, den har reageret med en brysk afvisning fra udenrigsminister Foster Dulles side, om hvem det træffende er sagt, at en udenrigsminister, der ikke vil forhandle, bør søge sig et andet erhverv, og den har reageret med en meget forbeholdende stillingtagen fra præsident Eisenhowers side. At kansler Adenauer i Tyskland har reageret med et standpunkt, der er endnu mere afvisende end mr. Foster Dulles', bør vel nævnes for en fuldstændigheds skyld. Hos sin ven og partifælle Ollenhauer kan den højtærede stats- og udenrigsminister sikkert få al mulig oplysning om, hvor farligt og forkasteligt Adenauers standpunkt efter det tyske socialdemokratis mening er.

Hvilket modforslag har præsident Eisenhower fremsat? Det, at man ikke bør gå frem skridt for skridt, men bør kræve, at alle problemer, hele problemkomplekset, løses på én gang, under ét! Hans plan synes nærmere at være en amerikansk ønskeseddelt end et tilbud om virkelig forhandling. Han foreslår enstemmighedsprincippet i sikkerhedsrådet ophævet. Da USA har garanteret flertal, tager man jo ikke fejl af, hvad hensigten er. Han kræver dernæst Tysklands genforening „efter frie valg“. Hvorfor dette skal gå forud for en standsning af prøvesprængningerne og forbud mod atomvåben, kan simpelt hen ikke begrundes. Så kræver han Østeuropas lande „befriet“ — han kræver altså kapitalismen genindført i disse lande. Hvilket hyl ville der mon ikke opløfte sig, hvis Sovjetunionen som betingelse for atomvåbenforbud krævede kapitalismen afskaffet i Vesteuropas lande!

Derefter kommer på præsident Eisenhowers ønskeseddelt pludselig et punkt, hvor USA mener man hurtigt kan nå til et isoleret resultat, uden at andre problemer løses. Det drejer sig om at forbeholde det ydre rum udelukkende for den fredelige forskning. Formentlig vil USA her ikke møde modstand fra Sovjetunionen, men i betragtning af at USA, og for den sags skyld hele den vestlige verden, er håbløst bagud for Sovjetunionens rumforskning, kan der jo ikke herske tvivl om, hvorfor en isoleret aftale i denne sag pludselig synes

USA både mulig og påtrængende nødvendig.

En ikke uvæsentlig sidebemærkning vil i denne forbindelse være på sin plads. Den højtærede stats- og udenrigsminister erklærede i sin tale i tirsdags, at det tekniske og videnskabelige samarbejde mellem NATO-landene må udvides på grund af „den herskende mangel på videnskabsmænd og teknikere i den vestlige verden sammenlignet med de østlige lande“. Det er første gang, en dansk statsminister har erkendt, at ungdommens uddannelse, videnskabens og teknikkens fremskridt i socialismens lande har overfløjet de modsvarende forhold under kapitalismen. Det ville være ønskeligt, om der blev draget andre og mere positive konklusioner af denne erkendelse end den, at kapitalismens lande nu må koncentrere deres videnskabelige og tekniske kræfter om fremstilling af krigs- og ødelæggelsesmidler.

Hvad kernevåbnene angår, holder præsident Eisenhower fast ved de vestlige stormagters hidtidige standpunkt, som komplicerer problemet og gør det vanskeligt, i værste fald umuligt, at få begyndt. Og endelig hævder præsidenten, at det allerførste, der skal diskuteres, er kontrolsystemet — det skal altså diskuteres, før man er enig om, hvad der skal kontrolleres — samt at forhandlingerne bør føres i en nedrustningskommission eller ved en udenrigsministerkonference og ikke — eller først senere — ved et møde mellem regeringschefer.

Nu tror jeg ikke, man behøver at opfatte uenigheden om fremgangsmåden ved forhandlingerne som uovervindelig. Enhver ved, at en såkaldt topkonference tidligere har givet gode resultater, og enhver ved, at en vis udenrigsminister på visse udenrigsministerkonferencer har gjort, hvad han kunne for at forhindre, at der blev opnået resultater. At en sådan topkonference må forberedes, er naturligvis givet, men det må være muligt at nå til enighed om formen for denne forberedelse, så at topkonferencen ikke sættes på urimelig venteliste.

Men jeg kan ikke erklære mig enig med stats- og udenrigsministeren i, at et land som Danmark skal overlade initiativet og afgørelsen til stormagterne eller i sin op-

[Aksel Larsen.]

træden blot skal være et ekko af de vestlige stormagter. Faren er så stor, de problemer, der skal afgøres, berører i ganske særlig grad Danmark, og derfor bør Danmark meget kraftigt give sin mening til kende og øve en positiv indflydelse.

Tanken om ved mellemstatlige aftaler at sikre freden i Østersørummet bør få Danmarks fulde støtte og aktive medvirken. Planen om en bred zone i Mellemeuropa, hvor der ikke må findes atom- eller raketvåben, vil dels være en god og praktisk begyndelse til totalt forbud mod og total afskaffelse af disse våben overhovedet, dels kunne fjerne eller i hvert fald i betydelig grad begrænse faren for krigeriske sammenstød her og dermed være et betydeligt skridt på afspændingens vej. Det vil sikkert være hensigtsmæssigt og muligt at udvide denne plans geografiske område til også at omfatte Nordeuropa, altså de fire skandinaviske lande. Da Sverige og Finland på forhånd har erklæret deres neutralitet, og da såvel den danske som den norske statsminister har indtaget det standpunkt, at Danmark og Norge ikke ønsker at modtage atomvåben og mellemdistanceraketter, burde muligheden for en fælles optræden af de nordiske lande i denne sag være givet. Jeg håber, at dette spørgsmål meget snart må blive genstand for en forhandling mellem de nordiske landes regeringer.

For det haster! Hver dag der går uden forhandling, kan gøre det vanskeligere at nå til en løsning, kan føre os nærmere mod katastrofen. Netop de nordiske landes hidtidige holdning og deklamationer, netop de nordiske landes betydningsfulde — men i krigstilfælde mere end farlige — geografiske beliggenhed gør det nødvendigt, at de tager et initiativ, og gør det muligt for dem at øve en meget betydelig indflydelse til gavn for fredens sag og til skabelse af tryk på vore lande og folk.

Måtte regering og folketing kende sin besøgstid og gøre alvor af den nyvurdering af de verdenspolitiske kendsgerninger, som statsministeren talte om, og skride til handling i fredens, i Danmarks, i vort folks interesse!

Bøgholm: Det er ganske naturligt, at denne debat har formet sig på den måde,

at de militære problemer gang på gang er blevet draget ind i drøftelsen. Det er nu engang sådan, at der er meget nær forbindelse mellem den udenrigspolitik, et land fører, og den militærpolitik, samme land fører.

Efter at det radikale venstre er blevet regeringsparti, kan det vel ikke være andet, end at dets stillingtagen til militære spørgsmål tiltrækker sig en noget større opmærksomhed, end forholdet var tidligere, og det er på denne baggrund, jeg gerne vil stille det konkrete spørgsmål til det radikale venstres ordfører i dag, det ærede medlem hr. Lannung: mener det ærede medlem, at det danske forsvar har en forsvarsopgave, eller at det kun er opgaven for det danske forsvar at konstatere en eventuel neutralitetskrænkelse?

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 16³⁰.

Mødet udsat kl. 16.

Mødet genoptaget kl. 16³⁰.

Forhandlingen genoptoges.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg er i den lykkelige situation, at jeg er i stand til at takke samtlige ordførere for de betragtninger, der blev anstillet vedrørende hovedlinjen i den redegørelse, som jeg på regeringens vegne gav i tirsdags. Der er måske en og anden, der vil mene, at den almindelige overensstemmelse, der er vedrørende hovedspørgsmålene, er udtryk for mangel på diskussionslyst, men jeg ved, og det ved alle tingets medlemmer efter de bemærkninger, der er gjort fra ordførernes side, at der kan være divergerende opfattelser af enkeltproblemer. Jeg tager altså denne enighed som udtryk for en almen opfattelse, og jeg må have lov til at tilføje, at det glæder mig, at en sådan generel opfattelse af målsætningen, af hovedlinjen i øjeblikket er til stede i det høje ting. Der er derfor ikke mange bemærkninger for mig at gøre her ved min replik, men enkelte af de

[Stats- og udenrigsministeren.]

fremførte betragtninger kan foranledige mig til at svare ganske kort.

Det ærede medlem hr. Lannung rejste spørgsmålet, om vi ville tage sagen op til fornyet overvejelse, hvis Europarådets ministerkomité på ny ved en behandling af spørgsmålet om at fremsende oplysninger om mindretallets stilling skulle komme til et andet standpunkt end tidligere. Jeg har hertil kun at sige, at det er klart, at bringes spørgsmålet frem på ny for ministerkomiteen, må vi se på det, og det er muligt, vi kan se det ud fra en anden synsvinkel, end vi gjorde sidst. Vi skal i hvert fald tage problemet op til en saglig behandling.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen understregede i forbindelse med omtalen af forsvaret, at det var på tide, at der kom en offentlig debat derom. Han understregede, at han i sine udtalelser herom i Dagens Nyheder havde fået tilslutning fra forsvarsministeren, og spurgte mig, på hvilken måde vi tænkte os fra regeringens side at bringe spørgsmålet frem til en almindelig offentlig debat. Jeg ved ikke, hvordan jeg konkret skal besvare det ærede medlems spørgsmål ved denne lejlighed. Rettest ville det vel være, hvis hele spørgsmålet gøres til genstand for en offentlig debat, i samme øjeblik der foreligger en betænkning fra forsvarskommissionen, men i øvrigt vil det ærede medlem sikkert være enig med mig i, at der allerede nu foregår en temmelig livlig debat rundt omkring i landet om forsvarsproblemerne, og det altså er noget, de fleste beskæftiger sig med. Mit synspunkt er, at den almindelige debat med rimelighed bør finde sted på det tidspunkt, da regeringens og partiernes standpunkter er klart formuleret efter en forhandling i kommissionen, fordi jeg tror, det vil give den sundeste debat. Om det svar helt tilfredsstiller det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, eller om det ærede medlem har en videregående betragtning bag sit spørgsmål, tør jeg ikke sige med bestemt, men det er i hvert fald den besvarelse, jeg i øjeblikket vil give det ærede medlem.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft har rejst spørgsmålet om betalingen af omkostningerne ved rydningen af Suezkanalen, og i denne forbindelse understregede det ærede medlem de danske rederes særlige

situation. Jeg er fuldstændig klar over, at der her ligger et problem. Forholdet er, at hvis den ordening, som Danmark var fortaler for i De Forenede Nationer, var blevet gennemført, nemlig at omkostningerne simpelt hen var blevet pålagt landene efter den sædvanlige bidragskala, ville Danmark være kommet til at betale et halvt hundrede tusind dollars eller sådan noget lignende. Om der på basis heraf bør træffes en aftale med rederne på et senere tidspunkt, tør jeg ikke sige, alene af den grund, at spørgsmålet ikke har været forhandlet i regeringen og en udtalelse derfor fra min side ville være en fuldstændig personlig udtalelse, hvad jeg i denne sammenhæng ikke synes kan være tilfredsstillende for nogen part. Jeg foretrækker altså at svare det ærede medlem, at vi er opmærksom på problemet, og det vil blive gjort til genstand for omhyggelige overvejelser, og så kan vi senere, når det høje ting skal beskæftige sig med sagen, få lejlighed til nærmere at diskutere hele fremgangsmåden.

Til det ærede medlem hr. Aksel Larsen skal jeg kun gøre et par enkelte bemærkninger. Det ærede medlem hævdede, at regeringen i Alger-, Cypren- og Vest Ny Guineaspørgsmålene, som han udtrykte sig, så åbenbart tager stilling for visse imperialistiske lande imod folkene, som kæmper for deres landes statslige selvstændighed og for deres nationale selvbestemmelsesret. Jeg må sige, at denne påstand ingen forbindelse har med virkeligheden. Den danske regering tager ikke stilling til problemerne ud fra sådanne klichéagtige betragtninger som dem, der her er anvendt af det ærede medlem. Disse problemer er i det hele så komplicerede og har så mange sider, at man næppe i sin politik kan lade sig lede af generelle betragtninger, eller man kan måske sige generalisationer. Det gælder både hvad angår Alger og Cypren. Heller ikke problemet om Vest Ny Guinea — eller Vest Irian — kan løses blot ved en sådan dogmatisk anvendelse af selvbestemmelsesretsprincippet. Der er ikke fra indonesisk side blevet krævet, at der skulle finde en folkeafstemning sted på Ny Guinea, men at området uden videre skulle overdrages til Indonesien. Den venkabelige og indtrængende henvendelse, som Danmark rettede til Indonesiens regering, havde ikke noget at gøre med løs-

[Stats- og udenrigsministeren.]

ningen af Ny Guineaspørgsmålet, men henstillede blot til den indonesiske regering at vise mådehold og gøre alt, hvad der var muligt, for at beskytte hollandske statsborgere og sikre dem en human behandling i overensstemmelse med de principper, der har fundet udtryk i FN's pagt. For mig at se er en henvendelse af denne karakter fuldt i tråd med Danmarks bedste traditioner.

Det er de bemærkninger, jeg har at gøre til indlæggene i dag. Jeg anser det for værdifuldt i forholdet til offentligheden, at en udenrigspolitisk debat kan føres på den saglige måde, som tilfældet her har været. Jeg tror, det er af stor betydning for hele den danske befolkning, at vi i den rolige form, hvorunder debatten er blevet ført, har kunnet give en orientering om landets hovedlinje og om partiernes vurdering af de enkelte sider heraf.

Thorkil Kristensen: Jeg vil blot takke den højtærede stats- og udenrigsminister for hans besvarelse af mit spørgsmål vedrørende forsvaret. Jeg forstår, at vi kan vente en betænkning fra det nedsatte forsvarsudvalg, og jeg er naturligvis enig med den højtærede stats- og udenrigsminister i, at den egentlige politiske debat herinde må vente, til denne betænkning foreligger. På den anden side vil jeg finde det ønskeligt, at offentligheden bliver mere orienteret om problemstillingen, end tilfældet er i dag, for partierne lægger deres standpunkter fast i denne betænkning. Jeg er enig med den højtærede minister i, at der finder en vis debat sted rundt om i landet, men jeg har indtryk af, at det ville være ønskeligt, om offentligheden var bedre og mere sagkyndigt orienteret om f. eks. de problemer, jeg talte om vedrørende de konventionelle våbens betydning og sandsynlige anvendelse sammenlignet med de store våben i de situationer, der måtte kunne opstå i fremtiden. Jeg vil derfor henstille, at man undersøger muligheden for, at f. eks. den højtærede forsvarsminister ved lejlighed kan give offentligheden den bedst mulige orientering om disse rent saglige problemer.

Ole Bjørn Kraft: Der vil heller ikke for mig være megen anledning til en længere diskussion efter de udtalelser, som den

højtærede stats- og udenrigsminister nu har fremsat, og hvorved det, der er blevet sagt, ligesom bliver stående som udtryk for synspunkterne. Den højtærede minister har jo megen ret i, at om de generelle hovedlinjer er der stor enighed, men der er naturligvis — og det er også kommet klart frem under debatten — nuancer i indstillingen til en række af problemerne. Men de er nu lagt frem for den danske offentlighed, for det danske folk, og på basis af dem kan man så rundt omkring i landet tage sin stilling.

Jeg har kun nogle ganske enkelte bemærkninger at gøre til det, der er blevet sagt af de andre ordførere. Jeg er enig med det ærede medlem hr. Lannung i den redegørelse, det ærede medlem gav for, hvad der var foregået i De Forenede Nationer og Europarådet, i særdeleshed på ét punkt, nemlig det ærede medlems understregning af, at den kamp, der foregår i verden, er en kamp om menneskers sind, og af vigtigheden for vesten, for Europa, af ligefrem at vinde frem til hjerterne hos folkene i den frie verden i Asien og i Afrika. Der er for mig ikke nogen som helst tvivl om, at efter hele den udvikling, som har fundet sted, må vi møde disse andre verdensdele på en anden måde end hidtil. Det er det, man har kaldt kampen om de neutrale lande, hvor vor frie demokratiske verden møder den kommunistiske verden. Ingen kan være i tvivl om, hvad det vil betyde for hele udviklingen, hvis disse store områder, som kommunismen sætter så stor kraft ind på at vinde, blev en del af det, man kalder den kommunistiske lejr.

Derfor er det klart, og det vil sikkert alle i denne sal være enige om, at de underudviklede områder — et dårligt ord i øvrigt — eller de teknisk dårligt udstyrede områder skal have hjælp fra vor verden. Der er mange eksempler på, at man ikke altid med tilstrækkelig opmærksomhed ser på, hvorledes denne kamp foregår. Lad mig nævne et enkelt eksempel. Burma tilbød på et vist tidspunkt at sælge sin ris til den vestlige verden; ris er jo den store udførselsartikel, som er helt afgørende for landets økonomi. Burma ønskede, hvilket måske kan synes urimeligt, at man skulle aftage risen for et bestemt åremål. Det mente den vestlige verden ud fra de almindelige økonomiske principper, som hersker i vor

[Ole Bjørn Kraft.]

verdensdel, ikke at kunne gå med til, hvilket der måske teoretisk og økonomisk kan være megen god mening i. Resultatet blev imidlertid, at Sovjetunionen købte risen for de næste fem år. Hvilken virkning dette vil have i et område som Burma, ved statsministeren, der jo selv har været der og kender forholdene.

Til denne mere materialistiske betragtning vil jeg gerne føje, at man begår en afgørende fejl, hvis man tror, at man kan købe disse folk eller disse verdensdele ved at vise dem særlig forståelse på det økonomiske område. Vi kan ikke vinde deres tilslutning, hvis vi ikke har andet at bringe dem end materialismens goder, hvis vi ikke kan give dem en ny tro på, at vi har andet at bringe dem. Disse dybt religiøse folk lader sig ikke vinde ved, at vi bevilger så og så mange dollars til dem, hvor vigtigt det end er for deres fremtid og for deres folks levestandard. De venter noget mere, og hvis vesten kan give dem en tro på, at også vi har åndelige, moralske og religiøse værdier at give dem, vil vi på en helt anden måde have en mulighed for at komme i en ny samarbejds- og en ny venskabskontakt med disse folk, og jeg tror, at man i den vestlige verden i langt højere grad, end det før har været tilfældet, skal have sin opmærksomhed henvendt på denne side af sagen, fordi man også har noget at give på disse områder.

Med hensyn til, hvad det radikale partis ordfører i øvrigt sagde, var der ikke megen forskel mellem vore synspunkter undtagen på et meget afgørende punkt, det samme punkt, som det ærede medlem hr. Bøgholm rørte ved, nemlig den uklarhed, der i dette øjeblik består om det radikale partis stilling over for forsvaret. Her vil jeg blot gøre én betragtning gældende, som må blive gjort til genstand for overvejelser i fremtiden, når vi drøfter forsvaret, nemlig den enkle, at den danske regering, af hvilken det radikale parti er medlem, i Paris ved NATO-mødet har stemt for en resolution, der opfordrer NATO-landene til at være vagtsomme og vågne, til ikke at svække deres forsvar og til for hvert enkelt lands vedkommende at gøre den yderste indsats for at kunne opfylde sin del af forpligtelserne. Jeg vil gerne citere nøjagtigt, hvad der står

i denne udtalelse fra NATO-landene. Der står — jeg beder om formandens tilladelse til et kort citat —:

„I erkendelsen af de frie landes stadig større indbyrdes afhængighed har vi besluttet, at der ved organiseringen af vore styrker tilvejebringes en nærmere koordinering for at sikre, at hvert NATO-medlemsland yder sit mest effektive bidrag til de af alliancen opstillede krav.“

Det vil simpelt hen sige, at vi naturligvis først og fremmest skal opfylde den del af opgaven, som påhviler os, nemlig at gøre det muligt, at alliancen i givet tilfælde kan komme os til hjælp derved, at vi er i stand til at optage en kamp, der ikke er endt fra høns flyver op til høns flyver ned, men er af en sådan karakter, at alle hjælpeforanstaltninger, som vil være rede for os, også vil blive iværksat. Der må skabes klarhed, ikke just i dag, men under de kommende forhandlinger, over, hvilket indhold den regering, der i øjeblikket har flertal her i salen, giver denne vedtagelse, som den har givet sin stemme. Efter de udtalelser, den højtærede stats- og udenrigsminister har fremsat, og efter den tradition, socialdemokratiet siden krigen har fulgt, nærer jeg ingen mistillid med hensyn til, at socialdemokratiet mener det alvorligt. Jeg håber, at de to andre regeringspartier ved et nøjere studium af disse ting vil komme til en lignende opfattelse.

Lannung: Jeg takker for den højtærede stats- og udenrigsministers tilsagn om, at han vil være med til igen at se på det af mig omtalte spørgsmål vedrørende de nationale mindretal, når det atter tages op i ministerudvalget, således som vi har tilsagn om fra den fungerende formand for udvalget. Jeg føler mig temmelig sikker på, at man på baggrund af de af os fra den juridiske kommission fremførte argumenter, når man har set nærmere derpå, vil stille sig positivt over for vore beskedne ønsker, der, som sagen foreligger, kun går ud på at få visse oplysninger fra medlemslandene. Jeg håber også, at den højtærede stats- og udenrigsminister vil finde det muligt at se venligt på de andre, praktiske spørgsmål, jeg nævnte.

Jeg takker det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft for hans tilslutning til mine

[Lannung.]

udtalelser vedrørende visse FN-problemer, specielt forholdet til de farvede nationer. Det glæder mig, at der i dette spørgsmål ikke er længere afstand mellem radikal og konservativ tankegang, i hvert fald ikke som denne repræsenteres af det ærede medlem.

Jeg er noget forundret over det af det ærede medlem hr. Bøgholm stillede spørgsmål, dog noget mindre, end jeg ville have været, hvis det var en anden end det ærede medlem, der havde stillet det. Selvfølgelig mener jeg, at vi har forsvarsopgaver. Selvfølgelig — hvad skulle vi ellers bruge 850 mill. kr. eller et andet lignende beløb til? Mit parti anerkender, at vi har vore FN-forpligtelser, som vort parti mindre end nogen ønsker at tilsidesætte. Vi er således også i høj grad for den danske deltagelse i FN-styrken, hvad vi ofte har givet udtryk for, og vi er rede til at forlænge beredskabsstyrken i mellemøsten, som jeg i dag udtrykkeligt har sagt det. Det er også klart, at Danmarks medlemskab af NATO forudsætter løsningen af militære opgaver sammen med de andre NATO-lande. Det spørgsmål, som det ærede medlem åbenbart har overset, er, at skønnet over Danmarks forsvarsopgaver og over de dermed forbundne omkostninger bl. a. også er underkastet en dansk vurdering, og det er jo ikke udelukket, at vort parti her ikke har de samme synspunkter som det ærede medlem hr. Bøgholm.

Jeg håber hermed at have tilfredsstillet det ærede medlems spørgetrang.

Aksel Larsen: De bemærkninger, den højtærede statsminister nu er fremkommet med, giver mig naturligvis ikke anledning til at sige meget. Jeg er vel nødt til at gå ind på statsministerens bemærkninger vedrørende Algier, Cypern, Indonesien o. s. v., men jeg kan gøre det på den måde, at jeg tillader mig at minde om, hvad i særdeleshed det ærede medlem hr. Lannung, men nu også det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft har sagt om folkene i de tidligere kolonier og de afhængige lande. Jeg tror, at enhver stat, der ikke er eller har været en koloni eller på nogen måde nogen sinde har kunnet henregnes til den kapitalistiske eller imperialistiske verden, bør være meget

varsom med sin optræden i spørgsmål, der vedrører de nævnte folks interesser, anskuelser og nationale sindelag. Naturligvis er det meget komplicerede spørgsmål. Det forekommer mig dog ikke at være så forfærdelig kompliceret at bedømme, hvorvidt befolkningen på Cypern burde have ret til selvbestemmelse eller ikke. Det forekommer mig ikke at være særlig svært at bedømme, hvorvidt det er uretfærdigt, at Frankrig har ført sin krig i Algier. Men lad nu det ligge.

Lad os tage det konkrete spørgsmål, som den højtærede statsminister og jeg mest har beskæftiget os med, nemlig konflikten mellem Indonesien og Holland. Den højtærede statsminister siger, at Danmark blot rettede en venskabelig henvendelse til regeringen i Indonesien. Det er naturligvis rigtigt, sådan var formen, og enhver regering har ret til at rette en sådan henvendelse. Men her drejer det sig ganske åbenbart om, at såvel regeringen som befolkningen i Indonesien mener at have en alvorlig konflikt med en magt, der har undertrykt det område, der hedder Vest Irian. Det har ført til de forholdsregler, der er truffet i Indonesien, og jeg tror, man skal være meget varsom med f. eks. fra andre europæiske lande, deriblandt Danmark, at blande sig i sagen med henstillinger til den ene magt. Jeg tror ikke, at man i Indonesien har glemt det hollandske væbnede overfald juleaften 1947, og jeg tror nok, man vil kunne huske, at dengang foretog den danske regering — det var selvfølgelig ikke den nuværende regering — ikke nogen demarche over for Holland og henstillede ikke til Holland at holde op med krigsførelsen. Derfor tror jeg ikke, at en sådan indgriben fra dansk side er gavnlig, og det er en af grunden til, at jeg, selv om taletiden var knap og der var andre problemer, der naturligvis var langt mere vigtige, syntes, at jeg måtte sige det, jeg sagde.

Den højtærede statsministers replik viser, at regeringen ikke har bundet sig, at den er åben og modtagelig for alle fornuftige forslag, der måtte komme om en løsning af de internationale konfliktproblemer, om at nå til afspænding, om at få banet vej for nedrustningen, standsning af prøvesprængninger o. s. v., o. s. v. Jeg betragter det som meget væsentligt, at den højtærede statsminister har svaret ordførerne på den måde,

[Aksel Larsen.]

han har, og jeg tillader mig at håbe, at regeringen, som det også blev sagt i statsministerens tale i tirsdags, vil gøre et arbejde for, at alle muligheder for forhandling, afspænding og fredeliggørelse bliver udnyttet.

Jeg bliver nødt til i anledning af den fortsatte debat om vort forsvarsberedskab at sige et par ord om dette spørgsmål. Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft mener nu, at tanken om eller den teoretiske mulighed for, at forsvarsbudgettet, militærbudgettet, kan blive sat ned, strider mod den resolution, Danmark har stemt for på NATO-mødet. Jeg kan ikke se, at noget sådant er tilfældet. Mig bekendt har man hele tiden hævdet — og da Danmark i 1949 besluttede at tiltræde Atlantpagten, blev det bl. a. hævdet af det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft — at hvert enkelt medlemsland absolut havde sin fulde og afgørende bestemmelsesret over, hvor store styrker man ville opstille, og hvor meget man ville ofre. Det er blevet hævdet hele tiden, at forudsætningen for vort medlemskab var, at der ikke udefra kunne gives os direktiver eller pålægges os forpligtelser, som vi ikke herhjemme ville godkende, eller som vi ikke selv mente vi kunne bære eller mente var nogen nytte til. Hvis det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft nu vil hævde, at alt dette reviderer han, at det mente han ikke noget med, eller at han har taget fejl, at efter hans nuværende opfattelse betyder Danmarks medlemskab i Atlantpagten, at vi ikke selv kan bestemme over disse forhold, så er det noget andet, men så må vi diskutere på det grundlag, og det har det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft i hvert fald ikke hidtil sagt. Nu er det ganske øjensynligt, at før der kan føres en mere indgående forhandling om omfanget af Danmarks militære beredskab, må vi vel have betænkningen fra det politiske forsvarsudvalg. I den forbindelse være det sagt, at det ville være ønskeligt, om dettes arbejde ikke foregik bag så hermetisk lukkede døre, som det hidtil har været tilfældet.

Når man nu diskuterer spørgsmålet om, hvor mange millioner der skal gives ud, og hvorvidt der kan opstilles et brugeligt forsvar for dette eller hint beløb, det være sig 850 eller 940 mill. kr. eller måske et

mindre beløb, må det være tilladt at henstille, at man såvel i forsvarsudvalget som i regeringen og i partierne giver sig til at overveje noget, som måske er nok så væsentligt, nemlig hvad dette forsvar skal og kan bruges til.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft anførte som argument for, at vi burde rette os efter NATO-resolutionen, sådan som han opfatter den, også den grund, at vi bør gøre alt, hvad vi kan, for at kunne forsvare os så længe, at vore allierede kan komme os til hjælp i krigstilfælde. Ja, det argument har jeg hørt før, og jeg erkender, at det har ikke gjort så stor virkning på mig. Jeg havde for et års tid siden en diskussion med generalmajor Kragh ved et møde arrangeret af foreningen En Verden. Jeg tillod mig da at spørge generalmajoren, om han mente, at det militærberebdskab, vi har, eller det militærberebdskab, vi på nogen som helst måde vil være i stand til at stille på benene, også hvis vi mobiliserer alle vore økonomiske, folkelige og andre ressourcer, har nogen betydning, og om det kunne være til nogen nytte i tilfælde af en moderne storkrig, som vil blive ført med de moderne ødelæggelsesvåben, og hvor man i høj grad må tage Danmarks geografiske beliggenhed med i betragtning. Jeg fik nøjagtig det samme svar, som det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft nu har givet, nemlig at det kan nytte, for blot vi kan holde vort territorium i 48 timer, kan vore allierede nå at komme os til hjælp.

Heroverfor er det, jeg tillader mig at spørge: er der nogen med bare lidt kendskab til de moderne krigsmidler, der tror, at det er muligt på nogen som helst måde at forsvare og holde dansk territorium og redde Danmark fra ødelæggelse i 48 timer, hvis vi skulle blive indviklet i en storkrig?

I 1864 blev en dansk militærstyrke på en bataljon, forstærket med 14 dragoner, der sad af og kæmpede som infanteri, indviklet i kamp med prøjserne i Himmerland. De fik ordre til med fældede bajonetter at storme frem mod prøjsernes stillinger, og løjtnant Beck, der havde kommandoen, forklarede sit mandskab: det er med at skynde sig at nå frem til prøjserne, før de får ladt og skudt anden gang. De nåede kun halvt frem, for de kom under morderisk

[Aksel Larsen.]

ild; prøjserne skød ikke én eller to gange, men ti gange, for de havde jo bagladegeværer. Løjtnant Beck kom ganske vist for en krigsret, men han blev frikendt med den motivering, at eftersom der i hærens fægtningsreglement ikke stod noget om, at bagladegeværet var opfundet, kunne han og burde han ikke regne med, at prøjserne havde bagladegeværer.

Det forekommer mig, at de, der taler om, at vi på dette lille territorium med vor geografiske beliggenhed og vor stilling over for de moderne krigsødelæggelsesmidler, stormagterne disponerer over, ved større eller mindre ofre kan opstille et forsvar, som kan holde dansk territorium og beskytte befolkningen mod døden i 48 timer, til vore allierede kommer os til hjælp, ser bort fra alt det, de burde have for øje, eller at de, hvad jeg nødig vil tro, taler mod bedre vidende. Jeg mener, man skal tage i betragtning netop Danmarks geografiske beliggenhed og netop de midler, der vil blive taget i brug under en storkrig, navnlig hvis man ikke når til en overenskomst om at forbyde og afskaffe atomvåben og lignende ødelæggelsesvåben, og jeg tror, at vigtigere end at koncentrere sig om denne eller hin militærordning ville det være, om Danmark anvendte sine kræfter på det internationale, det mellemfolkelige felt for at søge freden sikret og i den givne situation fremme forhandlinger om fredens sikring, om nedrustning, om afskaffelse af atomvåben o. s. v. Derigennem hjælper man Danmark, derigennem kan man skabe størst mulig tryghed for den danske befolkning, og jeg tillader mig at være af den opfattelse, at det, jeg her siger, ikke ligger så forfærdelig langt fra, hvad regeringen i denne debat har givet udtryk for.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg skal ikke gå ind i en forsvarsdebat ved denne lejlighed; det ville stemme dårligt overens med de bemærkninger, jeg tidligere har gjort. Jeg synes dog, der er

grund til at gøre en afgørende bemærkning i anledning af det ærede medlem hr. Aksel Larsens sidste betragtninger.

Det, det fra vestlig side i samarbejdet i NATO hele tiden er gået ud på, er at forhindre en krig i at komme til udbrud, at forhindre aggression. Så kan man diskutere, hvordan situationen vil være, hvis en krig bryder ud, og jeg ved ikke, om nogen her i salen på dette punkt kan være uenig i, at vi, hvis de nye våben kommer til anvendelse, vil stå over for et ragnarok, som vil blive en eneste fortvivlelse. Herom er der næppe nogen uenighed. Men i bestræbelserne for at forhindre en krig i at komme til udbrud er det ikke nok, at den ene part erklærer, at den vil forholde sig ubeskyttet. De to parter, som står i en vis balance, må nå til det punkt, hvor de må forhandle om at bringe spændingen ud af verden, og det er det, der er tale om i dette øjeblik, og det er det, jeg har forstået der i det høje ting er en grundlæggende overensstemmelse om efter den debat, der er ført.

Dernæst vil jeg sige til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, at jeg synes, han skal lade være med at mistænkeliggøre vor stilling til de nye lande, de områder, der er eller har været koloniområder. Danmarks stilling på det punkt er på forhånd givet, og jeg har givet vore ønsker om en fredelig udvikling i disse forskellige områder henimod en fremtidig ordning tilstrækkeligt udtryk i den indledningstale, jeg har holdt. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen siger, at enhver stat — det var en af de bemærkninger, han fremkom med — bør være meget varsom med sin optræden, når det gælder en nations, et folks, nationale sindelag. Jeg er fuldstændig enig med det ærede medlem i denne betragtning; det var det ærede medlem ikke med mig, da vi for et års tid siden diskuterede de ungarske tildragelser.

(Kort bemærkning).

Bøgholm: Jeg vil gerne takke det ærede medlem hr. Lannung for det svar, han var

[Bøgholm.]

så venlig at give på mit spørgsmål. Jeg skal dertil kun knytte den ene bemærkning, at når man anerkender tilstedeværelsen af en dansk forsvarsopgave, må deraf følge, at man sætter vore værn i stand til at løse denne forsvarsopgave.

(Kort bemærkning).

Ole Bjørn Kraft: De udtalelser, som den højtærede stats- og udenrigsminister nu fremsatte om forsvaret som svar til det ærede medlem hr. Aksel Larsen, kan jeg fuldstændig give tilslutning. Jeg må blot tilføje, at hvis man kunne tænke sig, at Danmark rettede sig efter den kommunistiske ordførers forslag — og det vil i realiteten sige afvæbne sig — således at vi blev ude af stand til at yde nogen modstand, ville det være det farligste, vort land kunne gøre, ikke blot for vor egen skyld, men for freden i verden i det hele taget. Thi det, der holder muligheden for en fredelig udvikling og forhandling åben, er, at den, der kunne tænke sig at føre et angreb frem, ved, at i det øjeblik et angreb sættes ind over for blot et af landene, selv det svagest udstyrede, sætter man derved hele krigens apparat i gang. Hvis vi ikke havde et forsvar, ville en sådan beskyttelse for freden og for vore egne interesser ikke være mulig.

At den internationale kommunisme har en interesse i, at vi skal være i en anden stilling, har vi haft mange og tilstrækkelige beviser på, og jeg vil ligesom den højtærede statsminister sige, at der må være — eller burde være — en grænse for, hvad det ærede medlem kan tillade sig at sige fra denne talerstol, en grænse for de argumenter, det ærede medlem kan tillade sig at føre frem. Det ærede medlem nærer nu en levende interesse for begivenhederne i Indonesien, der i øjeblikket er godt på vej til at blive meget stærkt påvirket af den internationale kommunisme. Det ærede medlem glemmer, at Indonesien er blevet frigivet af Holland, at de spørgsmål, det drejer sig om i øjeblikket, aldeles ikke er Indonesiens frihed, men den måde, hvorpå den af kommunisterne rådgivne indonesiske regering har overtaget alle de hollandske værdier i landet, og om Vest Ny Guinea, der aldeles ikke, hverken geografisk eller folkeligt, hører til In-

donesien, men hører sammen med den anden del af Ny Guinea og med Australien — Holland udnytter ikke landet, men anvender tværtimod betydelige summer på det hvert eneste år — om det med nogen rimelighed kunne overgives til Indonesien. Men det ærede medlem interesserer sig ikke for at give selvbestemmelsesret til de lande i Østeuropa, som ved aftalerne fik løfte om frie valg. Han taler om, at vi fra vesten ønsker at indføre kapitalismen i disse lande. Nej, ærede medlem, vi ønsker, at disse folk selv skal bestemme over deres fremtid, selv skal bestemme, hvilken styreform de vil have, selv skal bestemme, hvilke pagter de vil tilslutte sig, selv skal bestemme, hvilken samfundsorden de vil have. Det ærede medlem kæmper for, at folkene ude i andre verdensdele skal have denne ret; det ærede medlem skulle hellere øve indflydelse på Sovjetunionen i retning af at give disse fangne folk deres frihed tilbage.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg tror, det er lykkeligt, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft ikke er udenrigsminister i dag. Den tale, han holdt her, var i hvert fald ikke egnet til på nogen som helst måde at yde bidrag til afspænding, til åbning af forhandlinger og sikring af freden. Men det ærede medlem talte jo ikke som udenrigsminister, og jeg kan ikke tænke mig, at hans bemærkninger nu, hvorved han forsøgte at trække debatten ned på et niveau, hvor den ikke hører hjemme, får så stor betydning.

Må jeg sige til statsministeren, at jeg har ikke med mine sidste bemærkninger villet mistænkeliggøre Danmarks eller regeringens stilling til det indonesisk-hollandske spørgsmål, men blot villet forklare, hvorfor jeg fandt, at det var urigtigt og uklogt af regeringen at intervenere på den måde, som den gjorde.

Statsministeren forsøgte at drage Ungarn ind i debatten; det spørgsmål har vi diskuteret ved nogle tidligere lejligheder. Sidste gang, vi havde lejlighed til at diskutere spørgsmålet her, var jeg ordfører for mit parti. Jeg havde diskussion dels med regeringen, dels med dens politiske ordfører i tinget, den nuværende højtærede boligminister, og efter at jeg havde redegjort

[Aksel Larsen.]

for min stilling til dette problem, blev der ikke, hverken af socialdemokratiets ordfører eller af noget regeringsmedlem, sagt noget i anledning af mine bemærkninger, så jeg synes, at det er noget forsinket, når man forsøger at drage sagen ind i debatten her.

Må jeg endelig sige, at jeg tror ikke, det gavner noget — og jeg tror ikke, man bør gøre det — at gå ind i en diskussion om, hvorledes det historisk er gået med forhandlinger og ikke-forhandlinger, oprustninger og kaprustninger siden 1949 eller 1947, da den kolde krig vel egentlig startede. Jeg tror ikke, det har nogen interesse, og jeg tror ikke, det nytter noget i det givne tilfælde. Jeg tager derfor ikke mod statsministerens invitation til at diskutere dette. Jeg vil derimod sige, at det, der er det afgørende, er, at de magter, der står over for hinanden og har uoverensstemmelser — eller mener at have det — kommer i forhandling med hinanden og søger at løse problemerne ad den fredelige forhandlings vej. Det, der for mig er det væsentlige såvel i statsministerens tale i tirsdags som i hans bemærkninger i dag, er, at han og regeringen går ind for, at denne vej bør betrædes, at det er den sikreste vej, den eneste vej, der kan skabe sikkerhed mod krig. Og dermed synes jeg at denne debat har fået en ganske god afslutning.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg synes, det på mange måder er fortrinligt, at der i det høje ting i en så skelsættende periode, som i hvert fald jeg synes vi befinder os i, i en så afgørende fase, hvor vi står foran visse muligheder — forhåbentlig da — og også foran en betydelig risiko, har været en så bred overensstemmelse. Men jeg vil alligevel lægge lidt luft mellem mig og den betragtning, som det ærede medlem hr. Aksel Larsen var inde på, da han i sin argumentation benyttede den vending, at dette kan ikke gavne afspændingen som sådan. Vi vil ofre meget på en bred forståelse i verden, men vi vil ikke ofre vor frie ret til at sige vor mening om de spørgsmål, som er essentielle, og som er fremme i verden i dag. Jeg tror ikke, vi skal lade os afruste meningsmæssigt og ideologisk. Jeg kan ikke se, at en afspænding

og forståelse skulle betyde, at vi derigennem skulle befinde os i en situation, hvor en rimelig ret til at diskutere verdensproblemer ikke er til stede. Jeg tror, det ærede medlem hr. Aksel Larsen gør sine egne interesser en bjørnetjeneste ved at forbinde afspændingssituationen med spørgsmålet om diskussionsemner. Men når jeg har sagt det, tilføjer jeg på ny, at det, det drejer sig om, er at nå frem til forståelse; og kan vi finde hovedlinjer, hvor også Danmark med sine meget beskedne muligheder — for det er meget beskedne muligheder, et lille land som vort har — kan yde sit bidrag, så har jeg forstået, at det høje ting, som nok til daglig kan skilles af mange enkeltheder og mange detaljer, i denne sag står enigt bag min opfattelse.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Den højtærede statsminister har åbenbart misforstået mig. Jeg har ikke sagt, at jeg bestrider nogens ret til at have deres frie mening eller deres ret til fri meningsdannelse. Det, jeg har sagt, er, at jeg tror ikke, det på nuværende tidspunkt tjener noget formål eller gavner nogen her at starte eller indlede eller videreføre en debat om, hvad der historisk er sket i en årrække, og hvordan vi opfatter det, der er sket i en årrække. Jeg har sagt, at jeg tror, at det, der er det væsentlige, er, at man når frem til en syntese, frem til enighed om, eller bedst mulig enighed om, hvad man skal gøre i den nuværende situation, og hvad man skal gøre fremover. Det er på dette område, at det forekommer mig regeringen og den højtærede statsminister ikke står så forfærdelig langt fra de synspunkter, jeg mener at have fremført.

Hermed sluttede forespørgslen.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Efter at *Kristian Kristensens* hverv som midlertidigt medlem af folketinget er opført, har vedkommende gruppe udpeget *Alfred Jørgensen* til i hans sted at indtræde i udvalget angående forslag til lov om sundhedskontrol med planteskoleplanter og i udvalget angående forslag til lov om

[Formanden.]

ændring i lov om kommunale ejendoms-
skatter og forslag til folketingsbeslutning
om ændring af reglerne for refusion af de
kommunale udgifter til vejvæsen og syge-
huse. Alfred Jørgensen er herefter valgt.

Folketingets næste møde afholdes i mor-
gen, fredag den 24. januar, kl. 13 med føl-
gende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om vur-
dering af landets faste ejendomme.

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om told-
afgifterne m. m.

Mødet hævet kl. 17²⁰.

43. møde.

Fredag den 24. januar kl. 13.

Formanden: I skrivelse af gårs dato med-
deler justitsministeren, at han ønsker her i
tinget skriftligt at fremsætte:

*Forslag til lov om ændringer i lov om ud-
lændinges adgang til landet m. v.,*

*forslag til lov om ændringer i lov for Fær-
øerne om rettens pleje,*

*forslag til lov for Færøerne om udgifterne
i strafferetsplejen,*

*forslag til lov om ændringer i lov om poli-
tiet på Færøerne og*

*forslag til lov om arrestvæsenets ordning på
Færøerne.*

I skrivelse af gårs dato meddeler fiskeri-
ministeren, at han ønsker her i tinget skrift-
ligt at fremsætte:

*Forslag til lov om ændring i lov om støtte
til nybygning af færøske fiskerfartøjer m. v.*

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Her-
ved har jeg den ære for det høje folketing
at fremsætte *forslag til lov om ændringer i
lov om udlændinges adgang til landet m. v.*

Samkvæmmet mellem de nordiske lande
har i de seneste 5-6 år været præget af
lettelser for landenes statsborgere i hen-
seende til rejser mellem landene og til op-
hold og beskæftigelse i de øvrige af landene.

Den 12. juli 1952 blev der indført den
ordning, at danske, finske, norske og svenske
statsborgere kunne rejse mellem Danmark,
Finland, Norge og Sverige uden at være i
besiddelse af pas eller andet legitimations-
dokument, og fra den 1. december 1955 er
denne ordning udvidet til også at omfatte
islændinge og Island.

Fra den 1. juli 1954 har danske, finske,
norske og svenske statsborgere kunnet op-
holde sig i et andet nordisk land uden at
være i besiddelse af pas eller andet legitima-
tionsdokument og uden at skulle have op-
holdstilladelse. Endvidere har de nævnte
statsborgere kunnet tage beskæftigelse i et
andet nordisk land uden at skulle have
arbejdstilladelse.

Fra den 1. december 1955 er også islæn-
dinge blevet fritaget for at være i besid-
delse af pas eller andet legitimationsdoku-
ment og for at søge opholdstilladelse under
ophold i Danmark, Finland, Norge og
Sverige, og tilsvarende lempelser gælder
for danskere, finner, nordmænd og svenskere
under ophold i Island.

Den ovenfor omtalte fritagelse for at vise
pas ved rejser mellem Danmark, Finland,
Norge og Sverige gælder som nævnt kun
danske, finske, islandske, norske og svenske
statsborgere, medens ikke-nordboer må gen-
nemgå sædvanlig paskontrol ved rejse fra
et af de nævnte lande til et andet af disse.

Den 9. januar 1954 afgav den nordiske
parlamentariske komité for friere samfærd-
sel m. m. en betænkning, i hvilken det blev
foreslået, at dette forhold blev ændret,
således at al paskontrol ved grænserne
mellem de nordiske lande blev afskaffet.
Efter nogle forhandlinger om dette forslag
mellem repræsentanter for Danmark, Fin-
land, Norge og Sverige undertegnede disse
lande den 12. juli 1957 en overenskomst
om ophævelse af paskontrollen ved de
fællesnordiske grænser.